

99720

ESKİŞEHİR İLİNDEKİ EĞİTİM
KURUMLARINDA ZİHİN ENGELLELİLERE
YÖNELİK EĞİTSEL DÜZENLEMELERİN
İNCELENMESİ
Yüksek Lisans Tezi
Mine BAŞAL
Eskişehir, 1994

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ESKİŞEHİR İLİNDEKİ EĞİTİM KURUMLARINDA ZİHİN
ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL DÜZENLEMELERİN
İNCELENMESİ .

(Yüksek Lisans Tezi)

Mine BAŞAL

Eskişehir, 1994

ÖZET

Zihin engelli bireylerin zihinsel ve fiziksel özelliklerinin geliştirilmesi, durumlarının iyileştirilmesi sağlanan eğitim olanakları ile yakından ilişkilidir.

Bu araştırmada Eskişehir ilindeki eğitim kurumlarında zihin engellilerin eğitime yönelik düzenlemeler ve uygulamada karşılaşılan sorunlar değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulguları şöyle özetlenebilir:

Eskişehir ilinde zihin engellilerin eğitimi normal ilkokullar bünyesindeki alt özel sınıflarda sürdürülmektedir. 1992-1993 öğretim yılı itibariyle 30 okulda 31 alt özel sınıf mevcuttur ve her sınıfta bir öğretmen görev yapmaktadır. Alt özel sınıflara devam eden öğrenci sayısı 233 olarak belirlenmiş ve okullaşma oranı %32 olarak hesaplanmıştır. Alt özel sınıf uygulaması bulunan okulların %13.80'inde kaynaştırma uygulamasına yer verilmektedir.

Eskişehir ilinde ortaöğretim kurumlarında zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmadığı gibi okul öncesi eğitim kurumlarının da olmadığı görülmektedir.

Alt özel sınıf uygulaması bulunan okulların %78.57'sinde zihin engelliler için kullanılan fiziki alanların derslikle sınırlı olduğu, okulların %82.75'inde kullanılan araçların yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır.

Alt özel sınıflarda görev yapan öğretmenlerin %72.40'ı ilköğretmen okulu mezun olup, eğitim önlisans programını tamamlamışlardır. Okulların %78'inde alt özel sınıf öğretmeni dışında zihin engellilerin eğitimine katkıda bulunan personel olmadığı görülmektedir.

Alt özel sınıf bulunan okulların yöneticilerinin %48.10'unun uygulamadan memnun olduğu anlaşılmaktadır.

SUMMARY

There is a close relationship between the development of the mental and physical properties of the mentally-retarded individuals and educational opportunities provided to them.

In this study, educational settings and provisions established for the mentally-retarded children in Eskişehir and the problems encountered are evaluated. Findings of this investigation are summarized below:

Mentally-retarded students are trained in "special-classes" within the primary schools in Eskişehir. There are 31 special-classes in 30 schools in 1992-1993 educational term and one teacher is allocated for each class. There are 233 students attending these special-classes and when considering the estimated population of MR children in Eskişehir, the schooling ratio is found to be 32 %. It is observed that 13.80 % of the MR children within the schools which have special-classrooms are integrated with normal children in some class-hours.

It was observed that there are no educational provision for the mentally-retarded students within the secondary schools and pre-schools in Eskişehir.

It has been concluded that in 78.57 % of the schools with special-classes, physical settings allocated for the education of mentally-

retarded students are limited to classrooms. Technology and materials used for those students were also found to be inadequate in 82.75 % of these schools.

72.40 % of the teachers working in special-classes are graduates of Primary-school Teacher Training high schools and they all have attended the pre-licence distance education programme organized by Anadolu University Open Education Faculty. In 78 % of the schools there is no other staff helping the teachers in the classrooms.

It was observed that 48.10 % the administrators were satisfied with the special-class provisions in their schools.

aşamasında beni destekleyen, yüreklendiren Sayın Esmahan Ağaoğlu'nu ve çalışmam boyunca karşılaştığım tüm güçlükleri paylaşan eşimi ve oğlumu en içten sevgiyle anıyor. teşekkür ediyorum.

Araştırmamın bulguları Eskişehir ilindeki zihin engellilere yönelik eğitsel düzenlemeler için yapılacak çalışmalara katkıda bulunabilirse kendimi mutlu sayacağım.

Eskişehir, Ocak, 1994

Mine BAŞAL

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	ii
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
BÖLÜM	
I. GİRİŞ	1
Problem	4
Amaç	5
Önem	8
Sayıtlar	9
Sınırlılıklar	9
Tanımlar	9
II. YÖNTEM	12
Araştırma Modeli	12
Evren ve Örneklem	12
Veriler ve Toplanması	13
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	14
III. BULGULAR VE YORUM	15
1. Eskişehir'de Özel Eğitim Kurumlarının Dışındaki Örgün Eğitim Kurumlarında Zihin Engellilere Yönelik Düzenlemelere İlişkin Durum	15
a. Zihin Engellilere Yönelik Eğitsel Düzenleme Bulunmayan Kurumlarda Zihin Engellilere Yönelik Eğitsel Düzenleme Bulunmayış Nedeni	16

b. Zihin Engellilere Yönelik Eğitsel Düzenleme Bulunmayan Kurumların Yöneticilerinin Eğitsel Düzenlemelere Katılmak İsteme Durumu	17
c. Engellilere Yönelik Eğitsel Önlemler İçin Yapılacak Düzenlemelere Katılmak İstemeyen Yöneticilerin Katılmak İstemeyiş Nedenleri	19
d. Engellilere Yönelik Eğitsel Önlemler İçin Yapılacak Düzenlemelere Katılacak Yöneticilerin Hizmet Vermek İstedikleri Engel Kümeleri	20
2. Eskişehir İlindeki Zihin Engellilere İlişkin Genel Durum	22
a. Eskişehir İlindeki Zihin Engellilerin Okul Öncesi Eğitim Durumları	22
b. Eskişehir İlindeki Alt Özel Sınıfların Sayısı	23
c. Alt Özel Sınıfa Kayıtlı Zihin Engellilelerin Yaş ve Cinsiyete Göre Durumu	25
d. Eskişehir'de Zihin Engelli Çocukların Okullaşma Oranı	26
e. Zihin Engelli Çocukların Eğitim Kurumlarına Yerleştirilmesi	27
f. Alt Özel Sınıfa Devam Eden Öğrencilerdeki Ek Engel Durumu	29
3. Alt Özel Sınıflardaki Eğitim Ortamı Türlerine İlişkin Durum	31
a. Alt Özel Sınıfların Sınıf Seviyelerine Göre Durumu .	31
b. Alt Özel Sınıf Öğrencilerine Destek Eğitim Verilme Durumu	33
c. Normal Sınıf İçinde Kaynaştırma	38
d. Kaynaştırma Programına Katılan Öğrencilere Destek Eğitim Verilme Durumu	42

e. Alt Özel Sınıf Öğrencilerinin Aileleri İle Sınıf Öğretmeninin İlişkileri	42
4. Alt Özel Sınıflardaki Fiziki Ortamlara İlişkin Durum ..	44
a. Alt Özel Sınıf Bulunan Okullarda Zihin Engellilerin Eğitiminde Kullanılan Alanlar	45
b. Alt Özel Sınıflarda Kullandığı Alanların Amaca Uygunluk Durumu	47
c. Alt Özel Sınıf Bulunan Okullarda Zihin Engellilerin Eğitimi İçin Gereksinim Duyulan Fiziki Alanlar	49
d. Alt Özel Sınıflarda Zihin Engellilerin Eğitimi İçin Kullanılan Araç-Gereçler	51
e. Alt Özel Sınıflarda Kullanılan Araç-Gereçlerin Sağlandığı Yere Göre Durum	52
f. Alt Özel Sınıflarda Zihin Engellilerin Eğitimi İçin Gereksinim Duyulan Araç-Gereçler	54
5. Eskişehir’de Zihin Engelli Çocuklara Eğitim Veren Kurumlardaki Personele İlişkin Durum	57
a. Alt Özel Sınıflarda Görev Yapan Personelin Türü ve Sayısı	57
b. Alt Özel Sınıflarda Görev Yapan Personelin Özellikleri	57
c. Alt Özel Sınıf Bulunan Okulların Yöneticilerinin Engellilerin Eğitimine İlişkin Eğitim Görme Durumu.	62
d. Alt Özel Sınıf Uygulaması Bulunan Okullarda Alt Özel Sınıf Öğretmeni Dışında Katkıda Bulunan Personel..	63
e. Alt Özel Sınıf Bulunan Okullarda Zihin Engellilerin Eğitimi İçin Gereksinim Duyulan Personel Türleri	65
6. Alt Özel Sınıflarda Kullanılan Programlara İlişkin Durum	66

a. Eskişehir'de Alt Özel Sınıfa Kaydedilen Öğrencilerin Eğitim Gereksinimlerini Belirlemeye Yönelik Ön Değerlendirme Yapılıp Yapılmadığına İlişkin Durum.	67
b. Alt Özel Sınıflarda Kullanılan Eğitim Programları ..	71
c. Alt Özel Sınıflarda Kullanılan Eğitim Programının Yeterli Bulunma Durumu.....	71
d. Alt Özel Sınıflarda Kullanılan Eğitim Programının Yetersiz Bulunma Nedenleri	72
7. Alt Özel Sınıf Bulunan Okullarda Yöneticilerin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Durum	73
a. Alt Özel Sınıf Bulunan Okulların Yöneticilerinin Uygulamaya İlişkin Görüşleri	75
b. Alt Özel Sınıflardan Mezun Olan Öğrencilere İlişkin Yönlendirme Çalışmaları	77
c. Alt Özel Sınıflardan Mezun Olan Öğrencilere İlişkin İzleme Çalışmaları	78
IV. ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER	81
Özet	81
Yargı	85
Öneriler	87
KAYNAKÇA	90
EKLER	93

TABLolar

Tablo No		Sayfa
1	ARAŞTIRMANIN EVRENİ	13
2	UYGULANAN ANKETLERİN GERİ DÖNMESİ	14
3	YÖNETİCİLERİN ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL DÜZENLEMELERE KATILMAK İSTEMEYİŞ NEDENİ ...	19
4	YÖNETİCİLERİN ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL DÜZENLEMELERE KATILMAYIŞ NEDENLERİ	20
5	ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL ÖNLEMLER İÇİN YAPILACAK DÜZENLEMELERE KATILACAK YÖNETİCİLERİN HİZMET VERMEYİ TERCİH ETTİKLERİ ENGEL KÜMELERİNE GÖRE DURUM	21
6	OKULLARDA ALT ÖZEL SINIF UYGULAMASININ BAŞLADIĞI YILLARA GÖRE DURUM	24
7	1992 - 1993 ÖĞRETİM YILINDA ALT ÖZEL SINIFLARA KAYITLI ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI	25
8	ESKİŞEHİR'DE ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN ALT ÖZEL SINIFA KABULÜ KONUSUNDA KARARIN KİM TARAFINDAN VERİLDİĞİ	28
9	EK ENGELİ BULUNAN ÖĞRENCİLERİN ÖZÜR TÜRÜ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI	30
10	ALT ÖZEL SINIFLARIN SINIF SEVİYELERİNE GÖRE DAĞILIMI	32

Tablo No**Sayfa**

11	ALT ÖZEL SINIF ÖĞRENCİLERİNE DESTEK EĞİTİM VERİLME SIKLIĞI	34
12	ALT ÖZEL SINIFLARDA UYGULANAN DESTEK EĞİTİMDE YER VERİLEN ETKİNLİKLER	35
13	ALT ÖZEL SINIFLARDA DESTEK EĞİTİMDE YER VERİLEN ETKİNLİK TÜRLERİ	35
14	KAYNAŞTIRMA PROGRAMINA KATILAN ÖĞRENCİLERİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DURUMU	39
15	KAYNAŞTIRMA PROGRAMI UYGULANAN SINIFTAKİ NORMAL VE ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SAYISI.	40
16	KAYNAŞTIRMA PROGRAMINA KATILAN ÖĞRENCİLERİN NORMAL SINIFTA KATILDIĞI DERSLER	41
17	ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN AİLELERLE TOPLANTI YAPMA SIKLIĞI	43
18	ALT ÖZEL SINIFLARDA AİLE TOPLANTISI TARİHİNİN BELİRLENME ŞEKLİNE İLİŞKİN DURUM	44
19	ALT ÖZEL SINIF BULUNAN OKULLARDA ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİNDE KULLANILAN ALANLAR .	45
20	BİR DEN FAZLA KULLANIM ALANI BULUNAN OKULLARDAKİ KULLANIM ALANLARI	46
21	ALT ÖZEL SINIF BULUNAN OKULLARDA ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİ İÇİN GEREKSİNİM DUYULAN FİZİKİ ALANLAR	50
22	ALT ÖZEL SINIFLARDA ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİ İÇİN KULLANILAN ARAÇ - GEREÇLER	51
23	ALT ÖZEL SINIFLARDA GEREKSİNİM DUYULAN ARAÇ- GEREÇLER	55
24	ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI	58

Tablo No		Sayfa
25	ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN NORMAL SINIF ÖĞRETMENLİĞİNDEKİ GÖREV SÜRELERİNE GÖRE DURUM	60
26	ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ALT ÖZEL SINIFTA GÖREV YAPMA NEDENLERİNE GÖRE DURUM	61
27	ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE İLİŞKİN EĞİTİM GÖREN YÖNETİCİLERİN ALDIĞI EĞİTİM TÜRÜNE GÖRE DURUM	63
28	ALT ÖZEL SINIFLARDA ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE KATKIDA BULUNAN PERSONELİN TÜRÜNE GÖRE DURUM	65
29	ALT ÖZEL SINIF BULUNAN OKULLARDA ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİ İÇİN GEREKSİNİM DUYULAN PERSONELİN TÜRÜNE GÖRE DURUM	66
30	ÖN DEĞERLENDİRME YAPILAN OKULLARDA KULLANILAN YÖNTEM	69
31	ALT ÖZEL SINIFLARDA KULLANILAN PROGRAMIN YETERSİZLİKLERİ	73
32	ALT ÖZEL SINIF BULUNAN OKULLARDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	74
33	ALT ÖZEL SINIF UYGULAMASINDAN MEMNUN OLMAYAN YÖNETİCİLERİN ÖNERİLERİ	76

ŞEKİLLER

Şekil No		Sayfa
1	ZİHİN ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL DÜZENLEME BULUNMAYAN ÖĞRETİM KURUMLARINDA ZİHİN ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL DÜZENLEME BULUNMAYIŞ NEDENİ	16
2	ZİHİN ENGELLİLERE YONELİK EĞİTSEL DÜZENLEME BULUNMAYAN KURUM YÖNETİCİLERİNİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK DÜZENLEMELERE KATILMAK İSTEME DURUMU	18
3	ALT ÖZEL SINIFA DEVAM EDEN ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERDE EK ENGEL DURUMU	29
4	ALT ÖZEL SINIF ÖĞRENCİLERİNE DESTEK EĞİTİM VERİLME DURUMU	33
5	ALT ÖZEL SINIFLARDA UYGULANAN DESTEK EĞİTİMİN VERİLDİĞİ YERE GÖRE DAĞILIMI	36
6	ALT ÖZEL SINIFLARDA UYGULANAN DESTEK EĞİTİMİNİ VEREN PERSONELİN DAĞILIMI	37
7	KAYNAŞTIRMA UYGULAMASINA İLİŞKİN DURUM	38
8	ALT ÖZEL SINIFLARIN KULLANDIĞI ALANLARIN AMACA UYGUNLUK DURUMU	47
9	ALT ÖZEL SINIFLARDA KULLANILAN ARAÇ-GEREÇLERİN SAĞLANDIĞI YERE GÖRE DAĞILIMI ..	52
10	ALT ÖZEL SINIFLARDA KULLANILAN ARAÇ-GEREÇLERİN YETERLİ OLMA DURUMU	54

Şekil No		Sayfa
11	ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE İLİŞKİN BİLGİLERİ EDİNDİĞİ YERE GÖRE DURUMU	59
12	ALT ÖZEL SINIF UYGULAMASI BULUNAN OKUL YÖNETİCİLERİNİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE İLİŞKİN EĞİTİM GÖRME DURUMU	62
13	ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENİ DIŞINDA KATKIDA BULUNAN PERSONEL DURUMU	64
14	ALT ÖZEL SINIFA KAYDEDİLEN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM GEREKSİNİMLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK ÖN DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN DURUM	68
15	ALT ÖZEL SINIFLARDA KULLANILAN PROGRAMIN BÜTÜN ÖĞRENCİLERE AYNI ŞEKİLDE UYGULANIP UYGULANMADIĞINA İLİŞKİN DURUM	70
16	ALT ÖZEL SINIFLARDA KULLANILAN PROGRAMIN YETERLİ BULUNMA DURUMU	72
17	ALT ÖZEL SINIF BULUNAN OKULLARIN YÖNETİCİLERİNİN UYGULAMADAN MEMNUN OLUP OLMADIKLARINA İLİŞKİN DURUM	75
18	ALT ÖZEL SINIFLARDAN MEZUN OLAN ZİHİN ENGELLİLERİN YÖNLENDİRİLME DURUMU	77
19	ALT ÖZEL SINIFLARDAN MEZUN OLAN ENGELLİLERİN İZLENME DURUMU	79

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bir toplumun gelişmişlik düzeyi o toplumun eğitime verdiği değer ve eğitim hizmetleri ile yakından ilişkilidir. Bu eğitim hizmetleri normallere sağlanan eğitim hizmetlerinden özel eğitime gereksinim duyanların soyutlanmadığı ölçüde anlam taşır (Bıyıklı, 1988).

Özel eğitim, bireyin bazı özelliklerinde meydana gelen zedelenme, sapma, yetersizlikten kaynaklanan özür, engel durumları ve onların genel eğitim hizmetlerinden yararlanamadıklarında eğitim hizmetlerinin özelleştirilmesini kapsamaktadır (Özsoy, 1988).

Toplumda bütünlüğün sağlanması, toplumun bir parçası olan özel eğitime muhtaç bireylerin de bedensel, zihinsel, sosyal becerilerinin geliştirilerek ailelerine bağımlılıklarının en aza indirilmesi, üretime katılarak sürekli bir gelir sahibi olmaları ile mümkün olabilecektir.

Türkiye'de özel eğitim, 19. YY sonunda işitme ve görme engelli çocukların eğitimi için açılan bir okul ile başlamıştır. 1950 yılına kadar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak sürdürülen özel eğitim etkinlikleri, 1951 yılında Milli Eğitim Bakanlığının örgün eğitim hizmetleri arasında yer almıştır (Özel Eğitim Kurumları Tanıtıcı El Kitabı, 1991).

Özel eğitime muhtaç çocuklara götürülecek eğitim hizmetleri başta Anayasa'da olmak üzere çeşitli yasalarda yer almıştır.

T.C Anayasasının 42. maddesinde durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma faydalı kılacak tedbirlerin devlet tarafından alınacağı belirtilmektedir.

1973 tarih ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 8. maddesinde "Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır." denmektedir.

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 12. maddesinde "Mecburi ilköğretim çağında bulunduğu halde zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan özürli olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır." hükmü yer almıştır.

Özel eğitime muhtaç çocukların Türk Milli Eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda eğitilmeleri, iş ve meslek sahibi yapılmaları, çevre ve topluma uyum sağlamalarıyla ilgili esasları düzenlemek amacıyla 12 Ekim 1983 tarihinde 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu çıkarılmıştır.

2916 sayılı kanunun 5. maddesinde özel eğitime muhtaç çocukların seçilmeleri, teşhisleri, mesleki rehabilitasyonları, bakım ve öğretimleri ile ilgili kurumlar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

- a. Rehberlik ve araştırma merkezleri
- b. Okul rehberlik hizmetleri ile ilgili birimler
- c. Resmî ve özel ilköğretim ve ortaöğretim okulları
- d. Yatılı özel eğitim okulları
- e. Gündüzlü özel eğitim okulları veya sınıfları
- f. İş okulları ve iş eğitim merkezleri

Zihin engelliler söz konusu olduğunda, bu düzenlemelerin daha farklı bir biçimde de kümelendirilebileceği gözlenmektedir. Nitekim, özel eğitime muhtaç çocukların bir bölümünü oluşturan zihin engelli çocuklara eğitim hizmeti vermek üzere yasayla belirlenen kurumlar "Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi Zihin Engelliler Alt Çalışma Grubu Raporu"nda aşağıdaki şekilde kümelendirilmiştir:

1. Rehberlik Araştırma Merkezleri
2. Resmi ve Özel İlkokul / İlköğretim Okulları
 - A. Rehberlik Araştırma Merkezi sorumluluğunda normal ilkokul içinde eğitim
 - a. Alt Özel Sınıflar
 - b. Normal sınıf içinde kaynaştırma
 - B. Eğitilebilir Çocuklar İlkokulu
3. Eğitilebilir Çocuklar İş Okulları
4. Öğretilebilir Çocuklar Okulları
5. Yatılı Kurumlar
6. Üniversiter Kurumlar
7. Özel Kuruluşlar

Zihin engelli çocukların eğitimlerine ülkemizde ilk kez 1952-1953 öğretim yılında Ankara'da Hıdırlıktepe ve Yeni Turan İlkokullarında açılan birer özel sınıfla başlandığı kaydedilmektedir. (Çağlar, 1979; Eripek 1988). O tarihten bu yana zihin engellilere yönelik hizmetlerdeki gelişmelere bakıldığında, sorunun istenen düzeyde çözüme ulaştırılamadığı gözlenmektedir. 1992 yılı itibariyle Türkiye'de zihin engellilere eğitim hizmeti veren resmi ve özel kurum ve kuruluşların sayısal durumu aşağıda özetlenmiştir (Rapor s.99).

1991 yılı kaynaklarından elde edilen bilgilere göre Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 74 rehberlik araştırma merkezi, 10 eğitilebilir

çocuklar iş okulu, 1 eğitilebilir çocuklar ilkokulu, 10 öğretilebilir çocuklar okulu ile 773 eğitilebilir ve 8 öğretilebilir zihin engelliler sınıfı olmak üzere toplam 851 alt özel sınıf mevcuttur. Ayrıca Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı 1 resmi, 5 özel kuruluş ile zihin engellilere eğitim veren 6 üniversiter birim olduğu belirlenmiştir.

Raporda rehberlik ve araştırma merkezlerinin daha çok tanılama hizmetlerine öncelik verdikleri, 68 merkezden zihin engellilere eğitim hizmeti veren merkez sayısının ancak 12 ile sınırlı olduğu belirtilmektedir (s.43).

Zihin engelli çocuklara yönelik eğitsel düzenlemelere bakıldığında, ağırlığın normal okullar bünyesindeki alt özel sınıf uygulaması üzerinde olduğu görülmektedir. Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi'nde alt özel sınıf uygulamaları da ele alınıp değerlendirilmiştir. Bu raporda alt özel sınıf uygulamalarının ülke genelinde yeterli olmadığı ileri sürülmüşse de, bilgiler alt özel sınıf uygulamacılarından doğrudan sağlanamadığı için bir eksiklik olarak görülmüştür.

Problem

Alt özel sınıf uygulamaları ile eğitim kurumlarında zihin engellilerin eğitimine ilişkin durumu ve sorunları belirlemek için bu okullara doğrudan ulaşmak, yöneticiler ve alt özel sınıf öğretmenlerinden elde edilen bilgiler ışığında bir değerlendirmeye gitmek daha sağlıklı olacaktır. Ne var ki ülke genelindeki tüm alt özel sınıflara ve zihin engellilerin eğitimine ilişkin uygulamalara ulaşmada sorunlarla karşılaşılacağı ve bilgi toplama araçlarının geri dönüş oranlarının düşük olabileceği göz önünde bulundurularak böyle bir çalışmanın il bazında gerçekleştirilmesinin daha sağlıklı verilere ulaştırabileceği düşünülmüştür.

Bu düşünceyle Eskişehir ilindeki alt özel sınıf uygulamaları ile eğitim kurumlarında zihin engellilerin eğitimine ilişkin durum ve sorunlar belirlenerek genel bir değerlendirmeye gidilmiştir.

Amaç

Çalışmanın amacı Eskişehir ilindeki alt özel sınıf uygulamaları ile diğer eğitim kurumlarında zihin engellilerin eğitimine ilişkin durum ve sorunları saptamaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda belirlenen alt amaçlar şunlardır:

1- Eskişehir ilinde özel eğitim kurumlarının dışındaki örgün eğitim kurumlarında zihin engellilere yönelik durumu belirlemek.

- a. Zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayan kurumlarda zihin engellilere yönelik düzenleme bulunmayış nedenini,
- b. Zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayan kurum yöneticilerinin engellilerin eğitimine yönelik eğitsel önlemler için yapılacak düzenlemelere katılmak isteyip istemediklerini,
- c. Zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayan ve engellilere yönelik eğitsel önlemler için yapılacak düzenlemelere katılmak istemeyen yöneticilerin katılmak istemeyiş nedenleri,
- d. Engellilere yönelik eğitsel önlemler için yapılacak düzenlemelere katılmak isteyen yöneticilerin hizmet vermek istedikleri engel kümelerini

belirlemek.

2. a. Eskişehir ilindeki zihin engellilerin okul öncesi eğitim durumlarını,
 - b. Eskişehir' deki alt özel sınıfların sayısını,
 - c. Alt özel sınıfa devam eden zihin engelli öğrencilerin yaş ve cinsiyetlerine göre durumlarını,
 - d. Zihin engelli çocukların Eskişehir ilindeki okullaşma oranını,
 - e. Alt özel sınıfa devam eden öğrencilerdeki ek engel durumunu belirlemek.
3. Eskişehir ilinde alt özel sınıflardaki eğitim ortamı türlerini belirlemek ve bu konudaki sorunları araştırmak
 - a. Alt özel sınıfların sınıf seviyelerine göre durumunu,
 - b. Alt özel sınıf öğrencilerine destek eğitim verilip verilmediğini,
 - c. Normal sınıf içinde kaynaştırma uygulamasına yer verilip verilmediğini,
 - d. Kaynaştırma programına katılan öğrencilere destek eğitim verilip verilmediğini,
 - e. Alt özel sınıf öğrencilerinin aileleri ile sınıf öğretmenin ilişki kurma durumunu belirlemek.
4. Alt özel sınıfların fiziki ortamlarına ilişkin durum ve sorunları belirlemek.
 - a. Alt özel sınıf bulunan okullarda kullanılan alanları,
 - b. Alt özel sınıf bulunan okullarda kullanılan alanların amaca uygun olup olmadığını,

- c. Alt özel sınıf bulunan okullarda zihin engellilerin eğitiminde gereksinim duyulan fiziki alanları.
- d. Alt özel sınıflarda zihinsel engellilerin eğitiminde kullanılan araç-gereçleri.
- e. Alt özel sınıflarda kullanılan araç - gereçlerin nereden sağlandığını ve sağlanan araçların yeterli olup olmadığını,
- f. Alt özel sınıflarda zihinsel engelliler için gereksinim duyulan araç-gereçleri

belirlemek.

5. Alt özel sınıflardaki personelin durumunu ve personele ilişkin sorunları belirlemek.

- a. Alt özel sınıflarda görev yapan personelin türünü ve sayısını,
- b. Alt özel sınıflarda görev yapan öğretmenlerin özelliklerini (öğrenim durumu, engellilerin eğitimine ilişkin bilgileri nerede edindikleri, görev süreleri, görev yapma nedenleri...),
- c. Alt özel sınıfı bulunan okulların yöneticilerinin engellilerin eğitimine ilişkin eğitim görüp görmediklerini.
- d. Alt özel sınıf bulunan okullarda alt özel sınıf öğretmeni dışında katkıda bulunan personel olup olmadığını,
- e. Alt özel sınıf bulunan okullarda zihin engellilerin eğitimi için gereksinim duyulan personel türünü

belirlemek.

6. Alt özel sınıflarda kullanılan eğitim programlarını ve programların uygulanmasında karşılaşılan sorunları belirlemek.

- a. Alt özel sınıflara kaydedilen öğrencilere ön değerlendirme yapıp yapılmadığını.

- b. Alt özel sınıflarda kullanılan eğitim programlarını,
- c. Alt özel sınıflarda kullanılan eğitim programının yeterli bulunup bulunmadığını,
- d. Alt özel sınıflarda kullanılan eğitim programlarının yeterli ve yetersiz bulunan yönlerini belirlemek.

7. Alt özel sınıf bulunan okullarda yöneticilerin uygulamaya ilişkin karşılaştıkları sorunları belirlemek.

- a. Alt özel sınıf bulunan okulların yöneticilerinin uygulamaya ilişkin görüşlerini,
 - b. Alt özel sınıflardan mezun olan öğrencilerin yönlendirilip yönlendirilmediğini,
 - c. Alt özel sınıflardan mezun olan öğrencilere ilişkin izleme çalışmalarının yapılıp yapılmadığını.
- belirlemek.

Önem

Zihin engellilerin eğitilerek sosyal ve ekonomik yönden bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri, üretime katkıda bulunabilmeleri ve toplumsallaşmaları temel hedeflerdendir. Bu bireylerin zihinsel ve fiziksel özelliklerinin geliştirilmesi, durumlarının iyileştirilmesi sağlanan eğitim olanakları ile yakından ilişkilidir.

Yapılan bu çalışmanın alanda çalışan yöneticilere ve eğitim personeline, Eskişehir'de zihin engelli çocuklara yönelik eğitim veren alt özel sınıflardaki durumu açıklayıcı bir nitelik taşıyacağı; mevcut durumun iyileştirilmesine ve sorunların çözümüne ilişkin alınacak önlemlere ışık tutacağı düşünülmektedir.

Sayıtlar

Araştırmada veri toplama aracı olarak geliştirilen anketlerdeki sorulara yönetici ve öğretmenler tarafından verilen yanıtların gerçeği yansıttığı kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma:

- 1- Eskişehir ilindeki ilk ve ortaöğretim kurumları,
- 2- Eskişehir ilinde zihin engellilere eğitim veren kurumlardan alt özel sınıflar ile sınırlıdır.

Tanımlar

Alt Özel Sınıf: Zeka bölümü 45 - 74 arasında olup, eğitilebilir zihin seviyesinde olan çocukların eğitimleri için normal ilkokullar bünyesinde açılmış ve özel olarak geliştirilmiş programın uygulandığı sınıflardır (M.E.B. Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği).

Eğitilebilir Çocuklar İş Okulu: İlkokul mezunu olup, zeka bölümü 45-75 arasında bulunan, bu sebeple üst öğrenime devam edemeyenlere uygun meslek veya işin temel becerilerini kazandırmayı amaçlayan, çıraklık seviyesinde, bir yılı hazırlık olmak üzere 4 yıl eğitim veren gündüzlü ve yarım yatılı özel eğitim okullarıdır (M.E.B. Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği).

Normal Sınıf İçinde Kaynaştırma: Engelli çocukların eğitim gereksinmelerinin mümkün olduğunca normal eğitim ortamlarında ve normal yaşlıları ile birlikte karşılanması ilkesidir (Eripek, 1990).

Öğretilebilir Çocuklar Okulu: Zeka bölümleri 25-45 arasında olup, bu sebeple ilkokul eğitim ve öğretiminden yararlanamayan çocuklara; özbakımlarını yapabilme, çevreleriyle sağlıklı ilişki kurabilme, bu ilişkilerini geliştirme ve sürdürmelerine, kapasiteleri oranında sosyal yönden beceri kazanmalarına ve topluma uyum sağlamalarına yardımcı olan gündüzlü ve yarım yatılı özel eğitim okullarıdır (M.E.B. Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği).

Özel Eğitim: Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve bu çocukların özür ve özelliklerine uygun eğitim ortamlarında sürdürülen çalışmalardır (2916 sayılı yasa).

Özel Eğitime Muhtaç Çocuk: Beden, zihin, ruh, duygu, sosyal ve sağlık özellikleri ve durumlarındaki olağan dışı ayrılıkları sebebiyle normal eğitim hizmetlerinden yararlanamayan 4 - 18 yaş grubundaki çocuklardır (2916 sayılı yasa).

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi.

Zeka: Bir kişinin sözcük dağarcığı, sayılar, problem çözme, kavramlar vb. gibi geniş bir ranjdaki yeteneklerini kapsayan genel bir terimdir (Morgan, 1991).

Zeka Bölümü: Çeşitli zeka ölçekleriyle saptanan, zeka yaşının takvim yaşına bölünerek 100 ile çarpılması sonucu elde edilen ve zeka düzeyinin belirlenmesinde kullanılan sayıdır (Morgan, 1991).

Zihin Engelli (Geri Zekalı): Doğumdan önce, doğum esnasında ve sonraki gelişim sürecinde oluşan çeşitli nedenlerle zihin, sosyal olgunluk, psikodevimsel gelişim ve fonksiyonlarında sürekli yavaşlama, duraklama ve gerileme sonucu olarak yaşitlarına göre 1/4 ve daha yüksek oranda gerilik ve yetersizliği nedeniyle normal eğitim programlarından yararlanamayana "geri zekalı" denir (Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı).

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ile verilerin çözümü ve yorumlanmasına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma Eskişehir ilinde zihin engelli çocuklara eğitim veren alt özel sınıf uygulamaları ile diğer eğitim kurumlarında zihin engellilerin eğitimine ilişkin durum ve sorunları belirlemeye yönelik tekil tarama modelinde bir araştırmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Eskişehir'deki sınavla öğrenci alan Fen Lisesi, Anadolu Liseleri, Anadolu Meslek Liseleri ve özel liseler dışında kalan tüm ilk ve ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem alınmamıştır.

Araştırmanın evrenini oluşturan ilk ve ortaöğretim kurumları ile alt özel sınıfların sayıları Tablo 1'de gösterilmiştir.

TABLO 1
ARAŞTIRMANIN EVRENİ

KURUM TÜRÜ	SAYI
İlkokullar	59
İlköğretim okulları (ilk kısım)	15
Bağımsız ortaokullar	10
İlköğretim okulları (Orta kısım)	15
Lise bünyesinde ortaokul	5
Genel lise	10
Meslek lisesi	7
Alt özel sınıf	31
TOPLAM	152

Veriler ve Toplanması

Eskişehir'deki ilk ve ortaöğretim kurumu yöneticileri ve alt özel sınıf öğretmenlerinden bilgi toplamak amacıyla veri toplama aracı olarak iki ayrı anket geliştirilmiştir. Anketler uzmanların görüşüne sunulmuş, uzmanlardan edinilen bilgiler ışığında yeniden gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Yöneticiler için geliştirilen anket, "Anket Formu I", Alt özel sınıf öğretmenleri için geliştirilen anket ise "Anket formu II" olarak belirlenmiştir. (Anket Formu I ve II ekte verilmiştir). Daha sonra, Eskişehir ilinde zihin engelli çocuklara eğitim veren kurumları belirlemek için Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğünden ildeki ilk ve ortaöğretim kurumları ile alt özel sınıf uygulaması bulunan okulların listesi alınmış ve bu listeye göre anket formları çoğaltılmıştır. Anket formları, Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü yardımıyla ilgili kişilere ulaştırılarak veriler toplanmıştır.

Evreni oluşturan kurumlara gönderilen ve geri dönen anket sayıları ve yüzdeleri Tablo 2' de verilmiştir.

TABLO 2
UYGULANAN ANKETLERİN GERİ DÖNMESİ

KURUM TÜRÜ	GİDEN ANKET SAYISI	GELEN ANKET SAYISI	GERİ DÖNÜŞ %
İlköğretim Kurumu	104	104	100
Orta öğretim Kurumu	17	17	100
Alt özel sınıf	31	29	93
TOPLAM	152	150	

Ankete toplam 121 ilk ve ortaöğretim kurumu katılmıştır. Bu kurumların 104'ü (%86) ilköğretim kurumu, 17'si (%14) ortaöğretim kurumudur.

İlköğretim kurumlarının 31'inde alt özel sınıf uygulaması mevcuttur. Ancak 27 ilköğretim kurumu yöneticisi alt özel sınıfa ilişkin soruları yanıtlamıştır.

31 alt özel sınıf öğretmenine gönderilen anketlerden ise 29'u geri dönmüştür.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmanın amacına yönelik olarak toplanan verilerin çözümü için anket formlarında yer alan sorulara verilen yanıtlar elde çeteleme yapılarak sayısal verilere dönüştürülmüştür. Daha sonra bu veriler, amaçlar gözönünde bulundurularak belli başlıklar altında toplanmış, yüzdeleri alınarak tablo ve grafikler oluşturulmuştur.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Eskişehir ilindeki alt özel sınıf uygulamalarına ilişkin durum ve sorunlar kaynak tarama ve ulaşılan anket sonuçlarına dayalı olarak amaçlar bölümünde belirtilen sırayla verilmiş ve yorumları yapılmıştır.

Eskişehir'de Özel Eğitim Kurumlarının Dışındaki Örgün Eğitim Kurumlarında Zihin Engellilere Yönelik Düzenlemelere İlişkin Durum

Eskişehir'de özel eğitim kurumlarının dışındaki örgün eğitim kurumlarında zihin engellilere yönelik düzenlemelerin bulunup bulunmadığını belirlemek üzere toplam 121 ilk ve ortaöğretim kurumu yöneticisine anket formu gönderilmiştir.

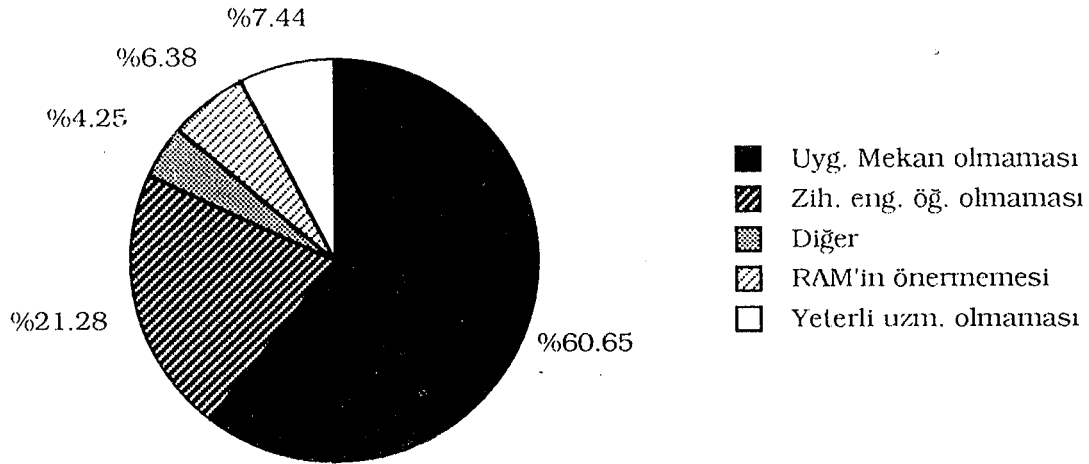
Veri toplama aracından elde edilen bilgilere göre Eskişehir'deki ortaöğretim kurumlarında zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmamaktadır. Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğünden alınan bilgiye göre 1992-1993 öğretim yılı itibariyle Eskişehir'deki 30 ilköğretim kurumunda 31 alt özel sınıf mevcuttur. Ancak ankete katılan 104 ilköğretim kurumu yöneticisinden 27'si okullarında zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunduğunu belirterek uygulamaya ilişkin soruları yanıtlamıştır.

Zihin Engellilere Yönelik Eğitsel Düzenleme Bulunmayan Öğretim Kurumlarında Zihin Engellilere Yönelik Eğitsel Düzenleme Bulunmayış Nedeni

Zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayan öğretim kurumlarındaki yöneticilere zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayış nedenleri sorulmuştur. Bu soruya alınan yanıtlar Şekil 1'de gösterilmiştir.

ŞEKİL 1

ZİHİN ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL DÜZENLEME BULUNMAYAN ÖĞRETİM KURUMLARINDA ZİHİN ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL DÜZENLEME BULUNMAYIŞ NEDENİ

Zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayan toplam 94 ilköğretim ve ortaöğretim kurumunun %60.65'inde zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayış nedeni olarak uygun mekan olmaması gösterilmiştir. Bunun yanı sıra il genelinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında ikili öğretimin uygulanması ve sınıfların kalabalık olması nedeniyle yöneticilerin mekan konusundaki görüşlerinin gerçeği yansıttığı düşünülebilir.

Zihin engellilerin eğitiminde yapılandırılmış fiziki ortamlara gereksinim vardır. Eskişehir'de zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunan kurum sayısının az olmasında fiziki ortamlardaki yetersizliğin önemli bir payının olduğu düşünülebilir.

Zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmama nedeni olarak %21.28 oranı ile 2. sırayı zihin engelli öğrenci olmaması almaktadır. "Zihin engelli öğrenci olmaması" seçeneğini işaretleyen okulların %52.38'ini ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır. Bu durum zihin engelli öğrencilerin ortaöğretim kurumlarına gelinceye değin elenmesi ya da aileleri tarafından üst öğretim kurumlarına gönderilmek istenmemesinden kaynaklanabilir.

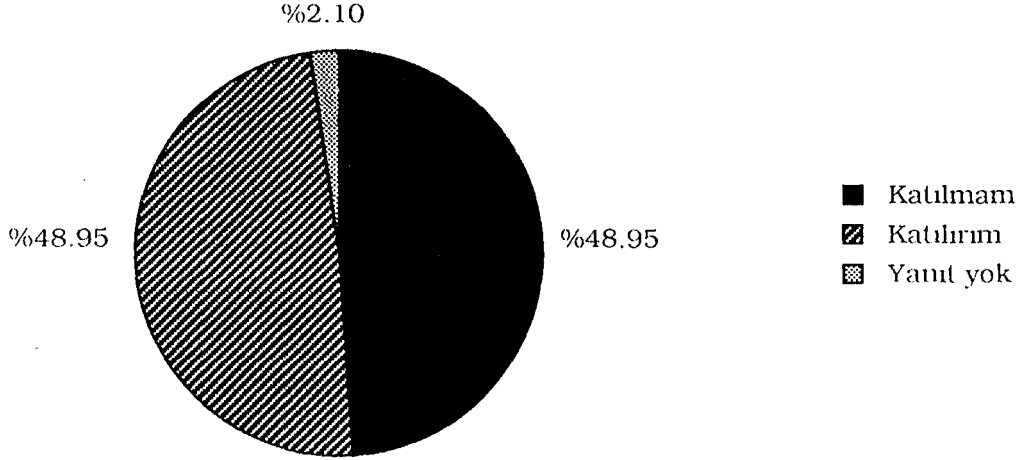
Diğer seçeneği işaretleyen 4 yöneticiden 1'i öğretmenlerin istememesi, 1'i velilerin istememesi, 2'si konunun bilinmemesini zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayış nedeni olarak göstermiştir.

Zihin Engellilere Yönelik Eğitsel Düzenleme Bulunmayan Kurumların Yöneticilerinin Eğitsel Düzenlemelere Katılmak İsteme Durumu

Eskişehir ilinde engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayan kurum yöneticilerinin bu tür eğitsel düzenlemelere katılmak isteyip istemediklerine ilişkin soruya verdikleri yanıtlar ise Şekil 2'de özetlenmiştir.

ŞEKİL 2

ZİHİN ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL DÜZENLEME BULUNMAYAN KURUM YÖNETİCİLERİNİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK DÜZENLEMELERE KATILMAK İSTEME DURUMU

Zihin engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayan 94 ilk ve ortaöğretim kurumundan 46'sının (%48.95) yöneticisi "Engellilerin eğitimine yönelik eğitsel önlemler için yapılacak düzenlemelere katılırmısınız?" sorusunu EVET, 46'sı (%48.95) HAYIR biçiminde yanıtlamıştır. İki yönetici ise soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Engellilerle çalışmak sorumluluk ve özveri isteyen bir iştir. Yöneticilerin yarıya yakını sorumluluk üstlenmeye hazır görünmektedir. Soruyu HAYIR şeklinde yanıtlayan yöneticilerin %30.43'ü ortaöğretim kurumu yöneticisidir. Geriye kalan yöneticilerin bir bölümünün okullarında uygun koşulların olmadığı, bir bölümünün ise bu konuda sorumluluk üstlenmeye hazır olmadıkları düşünülebilir.

Engellilere Yönelik Eğitsel Önlemler İçin Yapılacak Düzenlemelere Katılmak İstemeyen Yöneticilerin Katılmak İstemeyiş Nedenleri

Engellilere yönelik eğitsel önlemler için yapılacak düzenlemelere katılmak istemeyen yöneticilerden gerekçelerini belirtmeleri istenmiştir. Alınan yanıtlar gruplandırılarak Tablo 3'te gösterilmiştir.

TABLO 3
YÖNETİCİLERİN ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL
DÜZENLEMELERE KATILMAK İSTEMEYİŞ NEDENİ

YÖNETİCİLERİN GEREKÇELERİ	n	%
Konu ile ilgili eğitim almamış olma	24	43.64
Okulda uygun mekân olmaması	12	21.82
Okulda özel eğitimci olmaması	6	10.91
Okulda zihin engelli öğrenci olmaması	6	10.91
Lisede zihin engellilerin başarılı olamayacağı	3	5.45
Zaman Yetersizliği	4	7.27
TOPLAM	55	100.00

Engellilere yönelik eğitsel önlemler için yapılacak düzenlemelere katılmak istemeyen 46 yöneticiden 2'si soruyu yanıtlamamış; 8 yönetici iki gerekçe, 1 yönetici üç gerekçe, 34 yönetici ise tek gerekçe göstermiştir.

Birden fazla gerekçe gösteren yöneticilerin yanıtları Tablo 4'te gösterilmiştir.

TABLO 4
YÖNETİCİLERİN ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL
DÜZENLEMELERE KATILMAYIŞ NEDENLERİ

YÖNETİCİ SAYISI	GEREKÇELER
3	Mekan yetersizliği, okulda özel eğitmen olmaması
1	" " , okulun kalabalık olması
1	" " , alanda eğitim almamış olma
2	" " , engelli öğrenci olmaması
1	" " , özel eğitim almamış olma, ok. öz. eğt. olm.
1	Okulda özel eğitmen olmaması, engelli öğrenci olmaması

Tablo 3'te görüldüğü gibi yöneticilerin engellilere yönelik eğitsel önlemler için yapılacak düzenlemelere katılmayış nedeni olarak ilk sırayı konu ile ilgili eğitim almamış olma; 2. sırayı mekan yetersizliği almaktadır.

Bu durum yöneticilerin engellilere yönelik eğitsel düzenlemeler için öncelikle özel eğitim konusunda eğitim almış olma ve uygun mekanların bulunması gerektiğinin bilincinde olduklarını göstermektedir.

Bu tür düzenlemelere katılmak istemeyiş nedeni olarak 6 yöneticide okulda özel eğitmen olmamasını gerekçe olarak göstermiştir.

Engellilere Yönelik Eğitsel Önlemler İçin Yapılacak Düzenlemelere Katılacak Yöneticilerin Hizmet Vermek İstedikleri Engel Kümeleri

Veri toplama aracı ile toplam 121 ilk ve ortaöğretim kurumundan 94'ünde engellilere yönelik eğitsel düzenleme olmadığı belirlenmişti. Bu kurumların yöneticilerinden 46'sı (%48.95) engellilere yönelik eğitsel

önlemler için yapılacak düzenlemelere katılacaklarını belirtmiştir. Bu yöneticilerin hizmet vermek istedikleri engel kümelerine göre durum Tablo 5'te gösterilmiştir.

TABLO 5

ENGELLİLERE YÖNELİK EĞİTSEL ÖNLEMLER İÇİN YAPILACAK DÜZENLEMELERE KATILACAK YÖNETİCİLERİN HİZMET VERMEYİ TERCİH ETTİKLERİ ENGEL KÜMELERİNE GÖRE DURUM

ENGEL KÜMESİ	n	%
1- İşitme Engelliler	18	28.02
2- Bedensel yetersizliği olanlar	15	23.43
3- Zihin " "	14	22.00
4- Konuşma " "	11	17.18
5- Görme " "	6	9.37

Ankete katılan okul yöneticilerinden 6'sı iki engel kümesine, 3 yönetici 5 engel kümesine, 1 yönetici 3 engel kümesine hizmet vermek istediğini belirtmiştir. 2 yönetici soruyu yanıtlamamış, 34 yönetici ise tek engel kümesine hizmet vermek istediğini ifade etmiştir.

Elde edilen verilere göre hizmet verilmek istenen engel kümeleri içinde ilk sırayı işitme engelliler, 2. sırayı bedensel yetersizliği olanlar, 3. sırayı ise zihin engelliler almaktadır. İşitme engellilerin ilk sırayı almasında bu çocukların işitme cihazı yardımıyla normal öğrenciler için hazırlanan eğitim programlarından daha kolay yararlanabileceklerinin ve eğitim ortamlarına daha kolay uyum sağlayabileceklerinin düşünülmesi etken olabilir.

Görme engellilerin son sırayı almasının nedeni ise farklı eğitim araçlarına (kabartma alfabe, konuşan kitaplar gibi) gereksinim duyulacağı düşüncesi olabilir.

Eskişehir İlindeki Zihin Engellilere İlişkin Genel Durum

Bu bölümde Eskişehir ilindeki zihin engelli çocukların okul öncesi eğitim durumları, alt özel sınıfa devam eden zihin engelli çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımları, Eskişehir ilindeki okullaşma oranı, zihin engelli öğrencilerin alt özel sınıfa yerleştirilmesinde kararın kim tarafından verildiği ve alt özel sınıfa devam eden zihin engelli öğrencilerin ek engel durumuna ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Eskişehir İlindeki Zihin Engelli Çocukların Okul Öncesi Eğitim Durumları

Türk Eğitim Sisteminde okullarda yürütülen örgün eğitim hizmetlerinin ilk basamağını okul öncesi eğitim oluşturmaktadır. Zihin engelliler söz konusu olduğunda okul öncesi eğitimin daha da önem kazandığı söylenebilir. Çünkü çocuktaki engelin erken farkedilmesi, tanılamamanın erken yapılması ve eğitime erken başlanması çocuğun gelişimini olumlu yönde etkileyen etmenlerdir.

Eskişehir ilindeki zihin engelli çocukların okul öncesi eğitim durumlarını saptamak amacıyla okul yöneticileri için hazırlanan anket formunda okul öncesi sınıflar ve bu sınıflarda zihin engelli öğrencilerin bulunup bulunmadığına ilişkin sorulara yer verilmiştir.

Ankete katılan 104 ilköğretim kurumu yöneticisinden 81'i (%77.88) "Okulunuzda okul öncesi sınıf uygulaması var mı?" sorusunu yanıtlamıştır. Alınan yanıtlardan okulların 34'ünde (%41.97) okul öncesi sınıf uygulaması olduğu anlaşılmaktadır

"Okul öncesi sınıfa kayıtlı zihin engelli öğrenci var mı?" sorusuna, okul öncesi sınıf uygulaması bulunan 34 okuldan 6'sının (%17.64) yöneticisi EVET şeklinde yanıt vermiştir.

Okul öncesi sınıflara kayıtlı zihin engelli öğrencilerin sayısına ilişkin soruya alınan yanıtlardan da 6 okul öncesi sınıfın her birinde birer zihin engelli öğrenci olduğu ortaya çıkmıştır.

Buradan yola çıkılarak Eskişehir ilinde zihin engellilere yönelik okul öncesi sınıf uygulaması bulunmadığı; 6 zihin engelli çocuğun normaller için açılan okul öncesi sınıflara devam ettiği söylenebilir. Bu sonuçta eğitilebilir düzeydeki zihin engelli çocukların okul öncesi dönemde aile tarafından farkedilememesi, özel eğitime gereksinimi olanları belirlemeye yönelik tarama çalışmalarının yaygın olarak yapılmaması, yerel yönetim görevlileri tarafından bildirme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi gibi etkenlerin rolü olabilir. Bunun yanında mekan, araç-gereç ve personel yetersizliği gibi sorunların da etkili olabileceği düşünülmektedir.

Eskişehir İlindeki Alt Özel Sınıfların Sayısı

Alt özel sınıflar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı normal ilkokullar ve ilköğretim okulları bünyesinde öğrenme güçlüğü olan veya eğitilebilir düzeydeki zihin engelli çocuklar için açılan sınıflardır (M.E.B. 1991: 80).

Eskişehir il merkezinde 1993 yılı itibariyle 30 okulda 31 alt özel sınıf olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Çifteler, İnönü ve Sivrihisar'da da birer alt özel sınıf olduğu belirlenmiş, ancak bu ilçelere gönderilen anketler geri dönmemiştir.

Eskişehir'de alt özel sınıfların bulunduğu okullar Ek 1'de verilmiştir.

Eskişehir'deki okullarda alt özel sınıf uygulamasının başladığı yıllara göre durum Tablo 6'da verilmiştir.

TABLO 6
OKULLARDA ALT ÖZEL SINIF UYGULAMASININ BAŞLADIĞI YILLARA
GÖRE DURUM

UYGULAMANIN BAŞLADIĞI YIL	n	%
1980'den önce	13	42.0
1980 - 1983	5	16.1
1984 - 1987	4	13.0
1988 - 1991	1	3.2
1991'den sonra	1	3.2
Açılış Yılına İlişki Bilgi Edinilemeyen	7	22.5
TOPLAM	31	100.00

Eskişehir'de alt özel sınıf uygulaması bulunan 30 okuldan yalnızca 27 okul yöneticisi alt özel sınıfa ilişkin soruları yanıtlamıştır. Alt özel sınıfa ilişkin soruları yanıtlayan 27 yöneticiden 3'ü alt özel sınıf uygulamasının başladığı yıla ilişkin soruyu yanıtlamamıştır. Alt özel sınıfa ilişkin soruların yanıtlanmaması anket formunun yöneticiler tarafından dikkatlice incelenmemiş olmasından kaynaklanabilir.

Eskişehir'deki alt özel sınıfların 13 tanesi (%42) 1980'den önce açılmıştır. 1988'den sonra ise 2 alt özel sınıf (%6.4) açılmıştır. 1980 öncesine göre son yıllarda alt özel sınıfların daha az sayıda açılması, var olan alt özel sınıf sayısının Eskişehir için yeterli olması şeklinde yorumlanabilir. Ancak, bu durumun alt özel sınıf açılabilmesi için gerekli koşulların sağlanamamasından kaynaklandığı da düşünülebilir.

Alt Özel Sınıflara Kayıtlı Zihin Engelli Öğrencilerin Yaş Ve Cinsiyetlerine Göre Durumu

Eskişehir'deki 31 alt özel sınıf öğretmeninden 29'u ankete katılmış, öğrenci sayısına ilişkin soruyu 27 öğretmen yanıtlamıştır.

Anket sonuçlarına göre alt özel sınıflardaki öğrencilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 7'te verilmiştir.

TABLO 7

1992-1993 ÖĞRETİM YILINDA ALT ÖZEL SINIFLARA KAYITLI ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

CİNSİYETİ	YAŞ GRUPLARI			
	7-11 YAŞ	12-15 YAŞ	16-18 YAŞ	TOPLAM
Kız	55	34	3	92
%	59.79	36.95	3.26	100.00
Erkek	86	52	3	141
%	61.0	36.88	2.12	100.00
GENEL TOPLAM				233

Tablo 7'de göüldüğü gibi 27 alt özel sınıftaki 233 zihin engelli öğrencinin 92'sini (%39.49) kızlar, 141'ini (%60.51) erkekler oluşturmaktadır. 1990 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Eskişehir ilinde okul çağındaki nüfusun %49'unu (122.039) kızlar, %51'ini (127.131) erkekler oluşturmaktadır (DİE, 1991). Kız ve erkeklerin genel nüfus içindeki oranları ile alt özel sınıfa devam eden kız ve erkek çocukların oranları karşılaştırıldığında okullaşmanın kızlarda daha düşük oranda olduğu görülmektedir. Bu durumda zihin engelli kız çocukların eğitimine gereken önemin yeterince verilmediği söylenebilir.

Alt özel sınıfa devam eden toplam 92 kız öğrencinin 55'i (%59.79); 141 erkek öğrencinin 86'sı (%61) 7-11 yaş grubunda; kız öğrencilerin 34'ü (%36.95), erkek öğrencilerin 52'si (%36.88) ise, 12-15 yaş grubunda yer almaktadır.

Daha yukarı yaş gruplarına dahil olan kız ve erkek öğrenci sayıları ise her iki cinsiyet için oldukça düşüktür.

Eğitilebilir düzeydeki zihin engelli çocukların okul çağına geldiklerinde farkedilmeleri ve alt özel sınıflara yerleştirilmeleri her iki cinsiyet için de okullaşmanın 7-11 yaş grubunda yoğunlaşmasının en önemli etkenlerinden biri olarak görülebilir.

Üst yaş gruplarında okullaşma oranlarının düşük olması ise, bu yaş gruplarındaki çocukların daha önce bu eğitimden geçmiş olma olasılığını akla getirmektedir. Çünkü son yıllarda zihin engellilerin özel eğitim alabilecekleri konusunda ailelerin çeşitli kanallardan bilinçlendirildiği gözlenmektedir. Bunun yanında alt kültür grubundaki ailelerin zihin engelli bir çocuğa sahip olmanın verdiği utançla çocuklarını saklama ve eğitimlerine gereken önemi vermeme sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Yaşı büyüdükçe eğitimden yararlanmasının gereksiz ve olanaksız olduğu düşüncesi de ailelerin zihin engelli çocuklarını okula göndermelerini engelleyen bir durum olarak görülebilir.

Eskişehir'de Zihin Engelli Çocukların Okullaşma Oranı

1990 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Eskişehir ilinde okul çağındaki kız ve erkek çocukların toplam sayısı 249.170'tir (DİE, 1991). Uluslararası ölçülere göre zihin engellilerin genel nüfus içindeki oranının %03 olarak kabul edildiği göz önüne alınırsa, Eskişehir ilinde

748 zihin engellinin olduğu varsayılabilir. 27 okuldan alınan yanıtlara göre alt özel sınıflara devam eden zihin engellilerin sayısı 233'tür. Okul öncesi sınıflara kayıtlı zihin engelliler de eklendiğinde, Eskişehir'de eğitim olanaklarından yararlanan zihin engelli çocuk sayısı 239 olmaktadır. Bu bilgiler ışığında Eskişehir'de zihin engelli çocukların okullaşma oranı %32 olarak hesaplanabilir.

Bu sonuçtan yola çıkarak Eskişehir ilinde zihin engellilerin okullaşma oranının düşük olduğu söylenebilir. Oranın düşük olmasında zihin engelliler için okul öncesi eğitim kurumlarının bulunmaması, okul çağındaki zihin engellilerin çeşitli nedenlerle (tanılanmamış olma, yakın çevrede alt özel sınıf bulunmaması... vb.) normal sınıflara devam etmek zorunda kalmaları gibi etkenler rolü olabilir. Bunun yanında ailelerin, rehberlik araştırma merkezindeki görevlilerin ve yerel yöneticilerin yeterince işbirliği içinde olmadıkları da düşünülebilir.

Zihin Engelli Çocukların Eğitim Kurumlarına Yerleştirilmesi

2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasasına dayalı olarak çıkarılan "Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği"ne göre alt özel sınıfların açılması, öğrenci seçimi, yerleştirilmesi ve etkinliklerin izlenmesi görevi rehberlik araştırma merkezlerine verilmiştir.

Rehberlik araştırma merkezinde yapılan testler sonucu zeka bölümü 45-75 arasında olan zihin engelli çocuklar alt özel sınıflara yerleştirilmektedir.

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmenin "zihin engelli öğrencinin alt özel sınıfa kabulü" konusunda verdiği yanıtlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

TABLO 8

**ESKİŞEHİR'DE ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN ALT ÖZEL SINIFTA
KABULÜ KONUSUNDA KARARIN KİM TARAFINDAN VERİLDİĞİ**

ÖĞRETMEN SAYISI	KARARIN KİM TARAFINDAN VERİLDİĞİ
16	Rehberlik Araştırma Merkezi
4	RAM + Okul Müdürü + Sınıf Öğretmeni + Öğrenci Velisi
2	RAM + Okul Müdürü + Sınıf Öğretmeni
1	RAM + Okul Müdürü + Öğrenci Velisi
1	Okul Müdürü + Sınıf Öğretmeni + Öğrenci Velisi
1	RAM + Okul Müdürü
1	RAM + Öğrenci Velisi
1	Okul Müdürü + Öğrenci Velisi
1	Sınıf Öğretmeni
1	Öğrenci Velisi
TOPLAM 29	

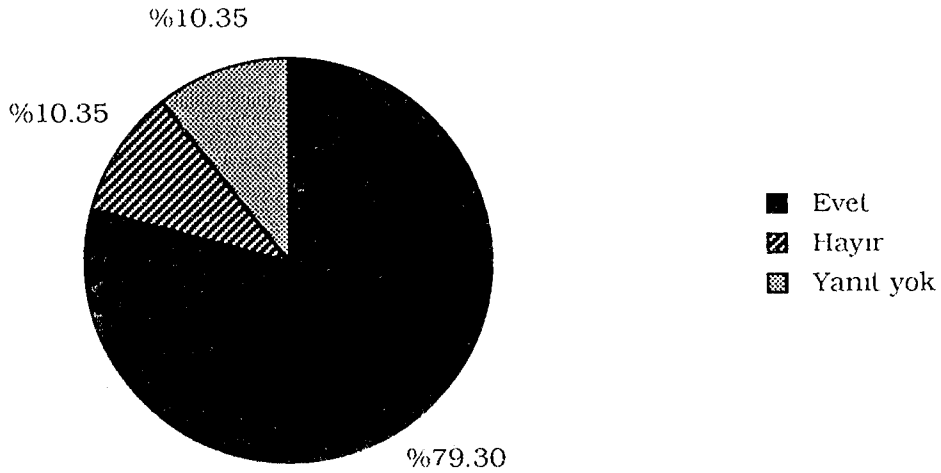
Tablo 8'den anlaşılacağı gibi öğretmenlerin verdikleri yanıtlar çok çeşitlidir. 16 öğretmen öğrencilerin alt özel sınıflara yerleştirilmesinde tek karar verici olarak RAM'ı kabul etmektedir. 25 öğretmen tarafından diğer kişilerin (sınıf öğretmeni, okul müdürü, öğrenci velisi) yanısıra RAM'ın karar verici olarak görülmesi öğrencilerin özel alt sınıflara kabul edilmesinde, RAM'da görevli uzmanlara güven duymaları veya bunu onların görevi olarak görmeleri şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin 4'ü tarafından öğrencilerin alt özel sınıflara yerleştirilmesinde RAM'dan hiç söz edilmemesi dikkat çekicidir. Bu durum, bu öğretmenlerin zihin engelli öğrencilerin alt özel sınıfa yerleştirilmesi konusunda yeterince bilgi sahibi olmamasından kaynaklanabilir.

Alt Özel Sınıfa Devam Eden Öğrencilerdeki Ek Engel Durumu

Ankete katılan 29 öğretmenden 3'ü (%10.35)'i "Sınıfınızdaki öğrencilerde ek engel durumu var mı?" sorusunu yanıtlamamış, 3'ü (%10.35) HAYIR, 23'ü (%79.30) EVET şeklinde yanıtlamıştır. Alt özel sınıflardaki zihin engelli öğrencilerin ek engel durumu Şekil 3'te gösterilmiştir.

ŞEKİL 3

ALT ÖZEL SINIFA DEVAM EDEN ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİLERDE EK ENGEL DURUMU

Şekilden de anlaşıldığı gibi bu durum zihin engelli olan çocukların büyük bir bölümünde ek engel de olduğunu düşündürmektedir. Bu çocukların zihin engeli nedeni ile kendilerini tehlikelere karşı koruyamamaları, yetişkinlerle iletişim eksikliği, beyin hasarı vb. durumlar ek engelin nedeni olarak görülebilir.

Ek engel türlerine ilişkin dağılım ise Tablo 9'da verilmiştir.

TABLO 9
EK ENGELİ BULUNAN ÖĞRENCİLERİN ÖZÜR TÜRÜ VE CİNSİYETE
GÖRE DAĞILIMI

CİNSİYET	EK ENGELİN TÜRÜ					TOPLAM
	GÖRME	İŞİTME	DİL VE KON.	BEDEN. YET.	UYUM PROB.	
Kız	-	4	16	11	4	35
%	-	5	18	13	5	-
Erkek	3	3	22	13	11	52
%	3	3	25	15	13	-
TOPLAM	3	7	38	24	15	87

Ankete katılan 29 öğretmenden 6'sı öğrencilerin ek özür türüne ilişkin soruyu yanıtlamamıştır. 3 sınıfta ek özürü olan öğrenci bulunmamaktadır.

Tablo 9'a göre Eskişehir'de alt özel sınıflara devam eden 233 öğrencinin 87'sinde (%37.34) ek engel durumu bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 35'i (%40.23) kız, 52'si (%59.77) erkektir. Anket bulgularına göre 20 sınıfta 16 kız (%18), 22 erkek (%25) öğrencide dil ve konuşma engeli görülmektedir. Dil gelişimi ile zihin gelişimi birbirinden soyutlanamayacağından bu durum olağan karşılanabilir. Bunun yanı sıra zihin engelli olmaları nedeniyle bu çocuklarla yeterince iletişim kurulmamış olabileceğinin de bu duruma neden olduğu düşünülebilir.

Tablo 9'dan anlaşılacağı gibi ek engeli bulunan 87 zihin engelli öğrencinin %13'ü (11) kız, %15'i (13) erkek olmak üzere %28'ini (24) bedense! yetersizliği olanlar; %5'i (4) kız, %13'ü (11) erkek olmak üzere %18'ini uyum problemi olanlar; %5'i (4) kız, %3'ü (3) erkek olmak üzere %8'ini (7) işitme engeli olanlar oluşturmaktadır. Ayrıca 3 erkek öğrencide (%3) görme engeli mevcuttur.

Alt Özel Sınıflardaki Eğitim Türlerine İlişkin Durum

Araştırmanın üçüncü alt amacı "Eskişehir ilinde alt özel sınıflardaki eğitim ortamı türlerini belirlemek ve bu konudaki sorunları araştırmak" şeklinde ifade edilmiştir. Bu çerçevede veri toplama araçları ile alt özel sınıfların sınıf seviyelerine göre durumu, alt özel sınıf öğrencilerine destek eğitim verilip verilmediği, normal sınıf içinde kaynaştırma uygulamasına yer verilip verilmediği, kaynaştırma programına katılan öğrencilere destek eğitim verilip verilmediği ve alt özel sınıf öğrencilerinin aileleri ile sınıf öğretmenin ilişkisi kurma durumu araştırılmış; elde edilen bulgular ve yorumlarına bu bölümde yer verilmiştir.

Eskişehir'de zihin engelli çocukların eğitimleri daha çok normal ilkokullar bünyesindeki alt özel sınıflarda sürdürülmekte, bunun yanı sıra sistemli olmamakla birlikte normal sınıf içinde kaynaştırma uygulamasına da yer verilmektedir. Anket sorularına alınan yanıtlardan, alt özel sınıf öğrencileri ile normal sınıflara derse giden zihin engelli öğrencilere pek de düzenli sayılmayacak destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı anlaşılmaktadır.

Alt Özel Sınıfların Sınıf Seviyelerine Göre Durumu

Alt özel sınıflar Bakanlığa bağlı normal ilkokullar bünyesinde öğrenme güçlüğü olan veya eğitilebilir düzeydeki zihin engelli çocuklar için açılan sınıflardır. Yönetmeliğe göre özel sınıf açılabilmesi için aynı engel grubundan ortalama 10 öğrencinin bulunması gereklidir.

Eskişehir'deki alt özel sınıf uygulamalarında zihin engelli öğrenciler birleştirilmiş sınıflarda (1.,2.,3.,4. ve 5. sınıflar bir arada), ya da I devre, II devre birlikte eğitim görmektedirler. I. devre, 7-10 yaş

arasındaki çocukların yer aldığı 1. 2. 3. sınıfları; II. devre ise 4 ve 5. sınıfları kapsamaktadır.

Eskişehir ilindeki alt özel sınıfların sınıf seviyesine göre dağılımı Tablo 10'da verilmiştir.

TABLO 10
ALT ÖZEL SINIFLARIN SINIF SEVİYELERİNE GÖRE DAĞILIMI

SINIF SEVİYESİ	n	%
Birleştirilmiş sınıf	25	92.50
I. Devre	1	3.75
II. Devre	-	-
I. - II. Devre	1	3.75

Tablo 10'da da görüldüğü gibi ulaşılan anket sonuçlarına göre Eskişehir'deki alt özel sınıfların %92.50'si birleştirilmiş sınıf özelliği göstermektedir. Bir okulda yalnızca I. devre, 1 okulda ise I ve II. devre olmak üzere iki alt özel sınıf mevcuttur.

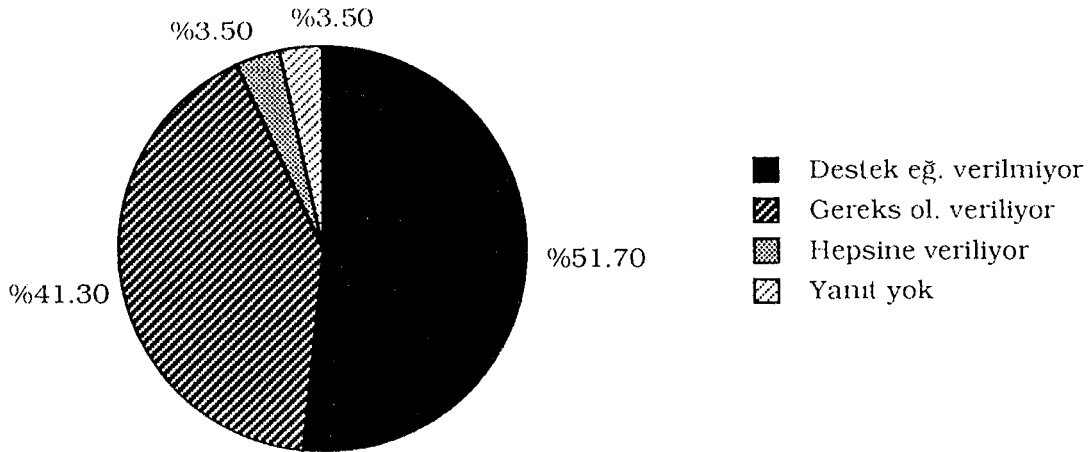
Eğitimin birleştirilmiş sınıflarda sürdürülmesi, sınıf seviyelerini oluşturacak yeterli sayıda öğrencinin olmadığı biçiminde yorumlanabilir. Bunun yanısıra bu durumun alt özel sınıflarda görevlendirilecek yeterli personelin olmaması, mekân yetersizliği, araç-gereç yetersizliği,... gibi nedenlerden de kaynaklandığı düşünülebilir.

Alt Özel Sınıf Öğrencilerine Destek Eğitimi Verilme Durumu

Zihin engelli çocukları normallerden ayıran en önemli özelliklerden biri, bu çocukların geç ve güç öğrenmeleridir. Bu durum zihin engellilere destek eğitim hizmetlerinin verilmesini gerekli kılmaktadır.

Eskişehir ilindeki alt özel sınıf öğrencilerine destek eğitimi verilme durumu Şekil 4'te gösterilmiştir.

ŞEKİL 4
ALT ÖZEL SINIF ÖĞRENCİLERİNE DESTEK EĞİTİMİ VERİLME DURUMU

Şekil 4'te görüldüğü gibi ulaşılan anket sonuçlarına göre Eskişehir ilindeki 29 alt özel sınıfın yalnızca 1'inde (%3.50) tüm öğrencilere, 12 okulda (%41.30) gereksinimi olanlara destek eğitimi verilmekte 15'inde (%51.70) destek eğitim verilmemektedir. (%3.50) oranını karşılayan 1 öğretmenin soruyu yanıtsız bırakması öğretmenin böyle bir uygulamadan haberdar olmadığını veya bu tür uygulamanın yapılmadığını düşündürmektedir.

Alt özel sınıflara yerleştirilen öğrencilerin tümüne öğrencinin durumuna göre az veya çok destek eğitimi verilmesi gerekliken

Eskişehir ilindeki alt özel sınıflarda bu eğitimin genellikle verilmediği söylenebilir. Bu durumun okullarda zihin engellilerin eğitimine katkıda bulunacak yeterli sayıda personel bulunmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Gerektiğinde destek eğitim verilen toplam 13 alt özel sınıftaki öğrencilere destek eğitimi verilme sıklığı Tablo 11'de gösterilmiştir.

TABLO 11

ALT ÖZEL SINIF ÖĞRENCİLERİNE DESTEK EĞİTİM VERİLME SIKLIĞI

DESTEK EĞİTİMİ VERİLME SIKLIĞI	OKUL SAYISI	%
Haftada bir gün	5	38
Günde bir saat	3	23
Haftada iki gün	2	15
Her gün bir saat	1	8
Günde 30 dakika	1	8
İki haftada bir gün	1	8
TOPLAM	13	100.00

Destek eğitim uygulaması olan 13 alt özel sınıftan birinde haftanın her günü birer saat destek eğitimi verilmektedir. Günde bir saat ve günde 30 dakika destek eğitim verilen okullarda bu eğitimin haftada kaç gün verildiği belirtilmemiştir. Benzer şekilde haftada bir gün, haftada iki gün ve iki haftada bir gün destek eğitim verilen okullarda ise kaçar saat destek eğitim hizmeti sağlandığı da öğrenilememiştir. Alınan yanıtlardan okullardaki destek eğitimin düzenli olarak sürdürülmediği sonucu çıkarılabilir. Bu durumun da personel ve fiziksel ortam yetersizliğinden kaynaklandığını söylemek olasıdır.

Ulaşan 29 anketin 15'inde (%51.72) alt özel sınıflarda destek eğitim uygulaması olmadığı belirtilmiş, bir ankette soru yanıtız bırakılmıştır. Geriye kalan 13 okulda sürdürülen destek eğitim çalışmalarında yer verilen etkinlikler Tablo 12'de gösterilmiştir.

TABLO 12
ALT ÖZEL SINIFLARDA UYGULANAN DESTEK EĞİTİMDE YER VERİLEN ETKİNLİKLER

ETKİNLİK TURU	OKUL SAYISI	%
Okuma-yazma	7	53.84
Matematik	1	7.69
El becerileri	4	30.76
Devinsel beceriler	2	15.38
Öz bakım becerileri	3	23.07
Diğer	4	30.76

Alınan yanıtlarda destek eğitim verilen alt özel sınıfların bazısında destek eğitim sırasında birden fazla etkinliğe yer verildiği görülmüştür.

Destek eğitim çalışmalarında birden fazla etkinliğe yer verilen alt özel sınıflar numaralandırılarak sınıflardaki etkinlik türleri Tablo 13'te gösterilmiştir.

TABLO 13
ALT ÖZEL SINIFLARDA DESTEK EĞİTİMDE YER VERİLEN ETKİNLİK TÜRLERİ

OKUL NO	ETKİNLİK TÜRLERİ
1	Okuma-yazma, Matematik, El Becerileri, Devinsel Bec., O.B.B.
2	Okuma-yazma, El Becerileri
3	Okuma-yazma, El Becerileri, Ö.B.B.
4	El Becerileri, Konuşma

"Diğer" seçeneğini işaretleyen 1 okulda ses eğitimi; 3 okulda ise konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik destek eğitim verildiği bildirilmiştir.

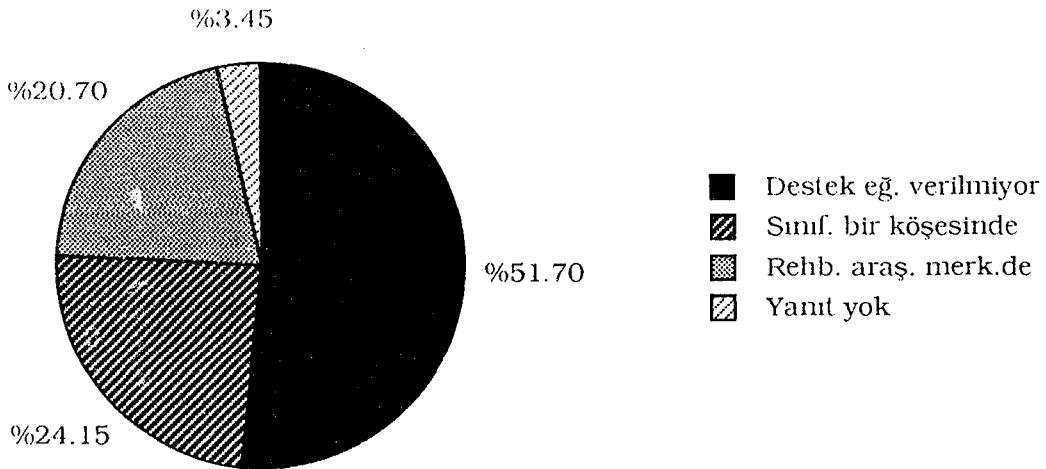
Anket sonuçlarına göre destek eğitimde %53.84 oranı ile en fazla okuma-yazma etkinliklerine yer verilmekte, bunu %30.76 ile el becerileri izlemektedir. Buna karşılık yalnızca 1 okulda %7.69 matematik alanında destek eğitimi verilmesi, matematiğin zihin engelliler için başarı sağlanan bir disiplin alanı değil, aksine zorlayıcı bir disiplin alanı olduğunu düşündürmektedir.

Sürdürülen destek eğitim etkinliklerinin türlerinde görülen bu sınırlılık, destek eğitimin verildiği yerlerde de hissedilmektedir.

Destek eğitim verilen yerlere ilişkin durum Şekil 5'te gösterilmiştir.

ŞEKİL 5

ALT ÖZEL SINIFLARDA UYGULANAN DESTEK EĞİTİMİN VERİLDİĞİ YERE GÖRE DAĞILIMI

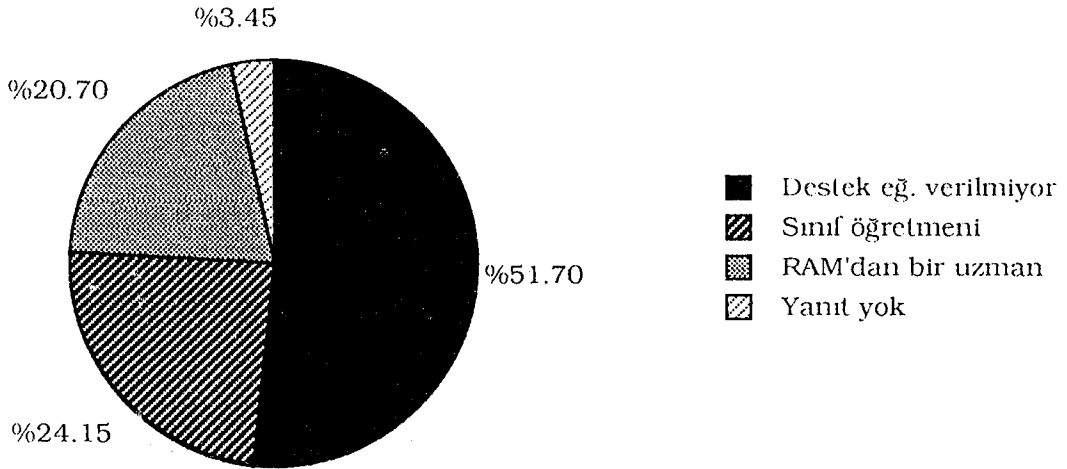
Şekil 5'te görüldüğü gibi alt özel sınıfların 15'inde (%51.70) destek eğitim uygulamasının olmadığı görülmektedir. Destek eğitim

uygulamasına yer verilen %44.85 oranındaki 13 alt özel sınıfın 7'sinde (%24.15) sınıfın bir köşesinde, 6'sında (%20.70) rehberlik araştırma merkezinde destek eğitim hizmeti sürdürülmektedir. Bu sonuçlar, alt özel sınıf uygulamasında fiziksel ortam yetersizliğinin önemli bir sorun olduğunu göstermektedir.

Bunların yanısıra destek eğitimin verilmesinde önemli bir diğer unsur da personeldir. Alt özel sınıflarda destek eğitimi veren personele ilişkin durum Şekil 6'da görülmektedir.

ŞEKİL 6

ALT ÖZEL SINIFLARDA UYGULANAN DESTEK EĞİTİMİNİ VEREN PERSONELİN DAĞILIMI

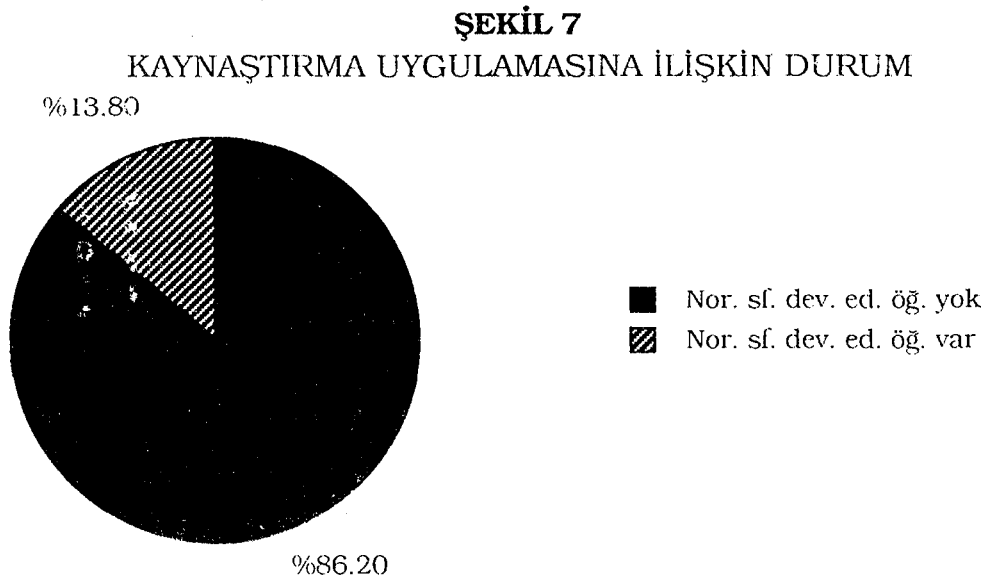
Anket sonuçlarına göre destek eğitim hizmeti verilen 13 okulun 7'sinde (%24.15) destek eğitimi, sınıf öğretmeni tarafından sağlanmaktadır. "Rehberlik araştırma merkezinden bir uzman" ifadesi ile RAM'dan bir elemanın RAM'da ya da okullarda destek eğitim hizmeti vermeye çalıştığı düşünülebilir. Sınıf öğretmeni tarafından sağlanan destek eğitim hizmetinin sınıfın bir köşesinde olduğu bildirilmektedir. Bu durumda destek eğitiminin yalnızca sınıf öğretmeni ve RAM'dan bir uzman tarafından yürütüldüğü söylenebilir.

Normal Sınıf İçinde Kaynaştırma

Özel eğitimin temel ilkelerinden birisi eğitimin en az sınırlı ortamlarda sağlanmasıdır. Engelli çocukların eğitim gereksinimlerinin mümkün olduğunca en az sınırlı ortamlarda ve normal yaşlıları ile birlikte karşılanması ilkesine "kaynaştırma" adı verilmektedir.

2916 sayılı yasanın 4. maddesinin c fıkrasında durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların normal çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında normal akranları arasında eğitilmeleri için gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmektedir.

Anket sonuçlarına göre Eskişehir ilinde kaynaştırma uygulamasına ilişkin durum Şekil 7'de gösterilmiştir.

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmeninden 25'i (%86.20) "Normal sınıfa devam eden öğrenciniz var mı?" sorusunu HAYIR, 4'ü (%13.80) EVET şeklinde yanıtlamıştır. Bu durum kaynaştırma uygulamasının Eskişehir'de yaygın olmadığını göstermektedir.

Eskişehir ilindeki alt özel sınıflarda kaynaştırma programına katılan öğrencilerin yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 14'te verilmiştir.

TABLO 14

KAYNAŞTIRMA PROGRAMINA KATILAN ÖĞRENCİLERİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DURUMU

CİNSİYETİ	YAŞ GRUPLARI			TOPLAM
	7-11 YAŞ	11-15 YAŞ	16-18 YAŞ	
Kız	2	-	-	2
Erkek	2	3	-	5
Toplam	4	3	-	7

Eskişehir'deki 27 alt özel sınıfa kayıtlı toplam 233 öğrencinin ancak %3'ü (7 öğrenci) kaynaştırma programına katılmaktadır.

Kaynaştırma programına katılan toplam 7 zihin engelli öğrencinin 2'si kız; 5'i erkektir. Kız öğrencilerin 7-11 yaş grubunda; erkek öğrencilerden 2'sinin 7-11 yaş grubu, 3'ünün 11-15 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Yasal boyutta yerini almasına karşın kaynaştırma yaklaşımının işlerlik kazanamamasında ailenin ilgisizliği, ek yük getirmesi nedeniyle normal sınıf öğretmeninin isteksizliği vb etmenlerin yanısıra sınıfların kalabalık olmasının da önemli bir rol oynadığı düşünülebilir.

Kaynaştırma programı uygulanan sınıftaki normal ve zihin engelli öğrenci sayısı Tablo 15'te gösterilmiştir.

TABLO 15

**KAYNAŞTIRMA PROGRAMI UYGULANAN SINIFTAKİ NORMAL VE ZİHİN
ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SAYISI**

OKUL NO	SINIF DÜZEYİ	SIN. NORM. ÖGR. SAYI			ZİH. ENG. ÖGR. SAYI			GENEL TOPLAM
		KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	
1	2. Sınıf	12	16	28	1	-	1	29
2	1. Sınıf	12	19	31	[1]	[2]	[3]	34
	3. Sınıf	18	14	32	[1]	[2]	[3]	35
3	2. Sınıf	18	26	44	-	[2]	[2]	46
	3. Sınıf	21	24	45	-	[2]	[2]	47
4	5. Sınıf	21	22	43	-	1	1	44

(Tablo ile ilgili açıklamalar için normal sınıflara öğrenci gönderen alt özel sınıfların her birine bir numara verilmiştir.)

1 no'lu alt özel sınıfta 1 zihin engelli kız öğrenci 2. sınıfta normallerle kaynaştırılmaktadır. Sınıfta 12 kız, 16 erkek olmak üzere toplam 28 normal öğrenci olduğu gözlenmektedir.

2 no'lu alt özel sınıfta 1 kız, 2 erkek zihin engelli öğrenci bazen 1, bazen 3. sınıfta normallerle kaynaştırılmaktadır. 1. sınıfta 12 kız, 19 erkek olmak üzere toplam 31; 3. sınıfta ise 18 kız, 14 erkek olmak üzere toplam 32 normal öğrenci mevcuttur.

3 nolu alt özel sınıfta 2 kız, 2 erkek olmak üzere 4 zihin engelli öğrenci normallerle kaynaştırılmaktadır. Bu öğrenciler bazen 2..bazen 3. sınıfa derse gitmektedir. 2.sınıfta 18 kız, 26 erkek olmak üzere toplam 46 öğrenci; 3 sınıfta ise 21 kız, 24 erkek olmak üzere toplam 45 öğrenci olduğu görülmektedir.

4 no'lu alt özel sınıfta 1 zihin engelli erkek öğrenci 5.sınıfta normallerle kaynaştırılmaktadır. Zihin engelli öğrencinin kaynaştırıldığı sınıfta 21 kız, 22 erkek olmak üzere toplam 43 öğrenci vardır.

Kaynaştırma uygulaması yapılan sınıfların mevcutlarına bakıldığında yalnızca 1 sınıfta mevcudun 30'un altında olduğu görülmektedir.

Normal sınıftaki öğrenci sayısı, kaynaştırmada önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Kaynaştırma uygulaması yapılabilmesi için normal sınıftaki öğrenci sayısının 25-30'un altında olması gerekmektedir. Zira kalabalık sınıflarda öğretmenin zihin engelli çocuklarla ilgilenmesi güç olacak, bu durum da çocuğu olumsuz yönde etkileyecektir.

Tablo 16'da kaynaştırma programına katılan öğrencilerin normal sınıfta katıldığı dersler gösterilmiştir.

TABLO 16

KAYNAŞTIRMA PROGRAMINA KATILAN ÖĞRENCİLERİN NORMAL SINIFTA KATILDIĞI DERSLER

OKUL NO	DERSLER					
	TÜRKÇE	MATEMATİK	HAYAT BİL.	SOSY. BİL.	RESİM-MÜZ.	BEDEN EĞİ.
1	X	X	X	X	X	X
2	X	X	X	X	X	X
3	X	X	X		X	X
4	X	X				

Kaynaştırma programına katılan alt özel sınıf öğrencileri Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Resim-iş, Müzik ve Beden Eğitimi derslerinde normal sınıflara gitmektedir. Tabloda görüldüğü gibi

dört okulda da öğrenciler, Türkçe ve Matematik derslerinde normal sınıfa gitmektedir. Öğrencilerin temel derslerde normal sınıflara devam edebilmeleri sevindirici bir durum olarak değerlendirilebilir. Ancak bu olanağın pek az öğrenciye sağlanması düşündürücüdür.

Kaynaştırma Programına Katılan Öğrencilere Destek Eğitimi Verilme Durumu

Kaynaştırma uygulaması ile ilgili olarak sorulan "Kaynaştırma Programına katılan öğrencilere destek eğitimi veriliyor mu?" sorusunu uygulamaya katılan 4 alt özel sınıf öğretmenin 2'si EVET, 2'si HAYIR şeklinde yanıtlamıştır. Dört sınıfta da öğrencilerin Matematik ve Türkçe derslerinde normal sınıflara gittiği belirlenmişti. Kaynaştırmaya katılan ve destek eğitim verilmeyen okullarda özellikle sözü edilen derslerde destek eğitim verilmesinin öğrencinin kendini ifade etmesi ve normal sınıfa uyum sağlaması açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynaştırma programına katılan öğrencilere destek eğitim verilen 2 okulda da destek eğitim, sınıfın bir köşesinde ve sınıf öğretmeni tarafından verilmektedir.

Alt Özel Sınıf Öğrencilerinin Aileleri İle Sınıf Öğretmeninin İlişkileri

Zihin engelli çocukların eğitiminde ailenin önemli bir rolü vardır. Okulda yürütülen eğitim etkinliklerinin kalıcı olması ve sürekliliğinin sağlanması eğitimin evde de sürdürülmesi ile mümkün olabilir. Bu durum öğretmen ve ailenin sıkı bir işbirliği içinde olmasını gerektirir. Okullarda öğretmen- aile ilişkileri, veli toplantıları ile öğretmen ve ailenin bireysel olarak görüşmesi biçimindedir.

Eskişehir ilindeki alt özel sınıf öğretmenlerinin ailelerle hangi sıklıkta toplantı yaptıklarına ilişkin durum Tablo 17'de gösterilmiştir.

TABLO 17

ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN AİLELERLE TOPLANTI YAPMA SIKLIĞI

TOPLANTI SIKLIĞI	n	%
1 Her gün	1	3.45
2 Haftada bir	3	10.34
3 İki haftada bir	1	3.45
4 Gerekli gördükçe	22	75.86
5 Veli sınıfa geldikçe	1	3.45
6 Yanıt yok	1	3.45
TOPLAM	29	100.00

Eskişehir ilindeki 29 alt özel sınıf öğretmeninden 1'i (%3.45) aile toplantılarının yapılma sıklığına ilişkin soruyu yanıtlamamış; 3 öğretmen (%10.34) düzenli olarak haftada bir, 1 öğretmen de (%3.45) iki haftada bir toplantı yapıldığını belirtmiştir. 1 öğretmen (%3.45) her gün, 1 öğretmen ise (%3.45) veli sınıfa geldikçe görüşüldüğünü; 22 öğretmen ise (%75.86) öğrencilerin aileleri ile geldikçe toplantı yaptığını belirtmiştir.

Görüldüğü gibi alt özel sınıf öğretmenlerinin büyük bir bölümü öğrencilerin aileleri ile gerekli gördükçe toplantı yapmaktadır. Aile ile toplantı yapmayı gerekli görme durumu öğretmenin işbirliği anlayışıyla yakından ilişkilidir. Bu durumda öğretmen aile ile işbirliğinden yana ise toplantıların sık sık yapıldığı, işbirliğinden yana değilse, ya seyrek olarak yapıldığı ya da yapılmadığı düşünülebilir.

Toplantı tarihinin neye göre ve kim tarafından belirlendiğine ilişkin durum ise Tablo 18'de gösterilmiştir.

TABLO 18

**ALT ÖZEL SINIFLARDA AİLE TOPLANTISI TARİHİNİN BELİRLENME
ŞEKLİNE İLİŞKİN DURUM**

TOPLANTI TARİHİNİN BELİRLENME SIKLIĞI	n	%
Öğretmen gerekli gördüğü zaman	21	72.41
Öğrenci velisi gerekli gördüğü zaman	2	6.90
Öğretmen ve velinin ortaklaşa kararı ile	5	17.24
Yanıt yok	1	3.45
TOPLAM	29	100.00

29 alt özel sınıf öğretmeninden 21'i toplantı tarihinin belirlenmesine ilişkin kararın öğretmen tarafından verildiğini; 5 öğretmen bu kararın öğrenci velisi ile ortaklaşa alındığını; 2 öğretmen ise görüşmenin öğrenci velisinin isteği ile gerçekleştirildiğini belirtmiştir. 1 öğretmen ise bu soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo 17 ve 18 deki yanıtlar gözönünde bulundurulduğunda görüşmelerin, öğretmenlerin aile ile işbirliği yapma eğilimine göre değişkenlik gösterebileceği söylenebilir.

Alt Özel Sınıflardaki Fiziki Ortamlara İlişkin Durum

Okulun bulunduğu çevre, bina, derslikler, dersliklerin konumu, yapısı, ısı, ışık, nem ve ses durumu ile çalışmalarda kullanılacak araç-gereçler fiziki ortamları oluşturmaktadır.

Zihin engelli çocuklar için düzenlenen fiziki ortamlar çok yönlü kullanıma uygun ve normal ısı, ışık, havalandırma özelliklerine sahip olmalıdır. Bunun yanında bireysel etkinlikler için yeterli miktarda araç-gerecin eğitim ortamlarında bulunması gereklidir.

Bu bölümde Eskişehir'de zihin engelli çocuklara eğitim veren kurumlardaki fiziki ortamlara ilişkin elde edilen bulgulara ve yorumlarına yer verilmiştir.

Alt Özel Sınıf Bulunan Okullarda Zihin Engellilerin Eğitiminde Kullanılan Alanlar

Eskişehir'de alt özel sınıf bulunan ve ankete katılan 29 okuldaki zihin engellilerin eğitiminde kullanılan alanlar Tablo 19'da gösterilmiştir.

TABLO 19

ALT ÖZEL SINIF BULUNAN OKULLARDA ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİNDE KULLANILAN ALANLAR

EĞİTİM ALANI	EĞİTİM ALANI SAYISI
Derslik	28
Kaynak oda	1
Gözlem odası	1
Görüşme odası	-
Oyun bahçesi	6
Spor salonu	3
Laboratuvar	1
Araç odası	2

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmeninden 1'i okulda zihin engellilerin eğitiminde kullanılan alanlara ilişkin soruyu yanıtsız

birakmıştır. Tablo 19'da görüldüğü gibi okulların tümünde derslik; 1 okulda kaynak oda, 1 okulda gözlem odası, 6 okulda oyun bahçesi, 3 okulda spor salonu, 1 okulda laboratuvar, 2 okulda araç gereç odası mevcuttur.

Ankete katılan 6 öğretmen, okullarında zihin engellilerin eğitimi için birden fazla kullanım alanı olduğunu belirtmiştir. Birden fazla kullanım alanı bulunan okulların sayısı ve kullanım alanları Tablo 20'de gösterilmiştir.

TABLO 20
BİRDEN FAZLA KULLANIM ALANI BULUNAN OKULLARDAKİ
KULLANIM ALANLARI

OKUL SAYISI	KULLANIM ALANLARI
1	Derslik + oyun bahçesi
1	Derslik + araç odası
1	Derslik + oyun bahçesi
1	Derslik + oyun bahçesi + laboratuvar
1	Derslik + oyun bahçesi + spor salonu + araç odası
1	Derslik + kaynak oda + gözlem odası + oyun bahçesi + spor salonu

Tablo 20'den de anlaşılacağı gibi Eskişehir'de alt özel sınıf bulunan okulların yalnızca 6'sında (%21.42) zihin engellilerin eğitimi için derslik dışında kullanım alanı bulunmaktadır.

Derslik dışında 5 okulda oyun bahçesi, 2 okulda spor salonu, 2 okulda araç odası, 1 okulda laboratuvar, 1 okulda ise kaynak oda ve gözlem odası mevcuttur.

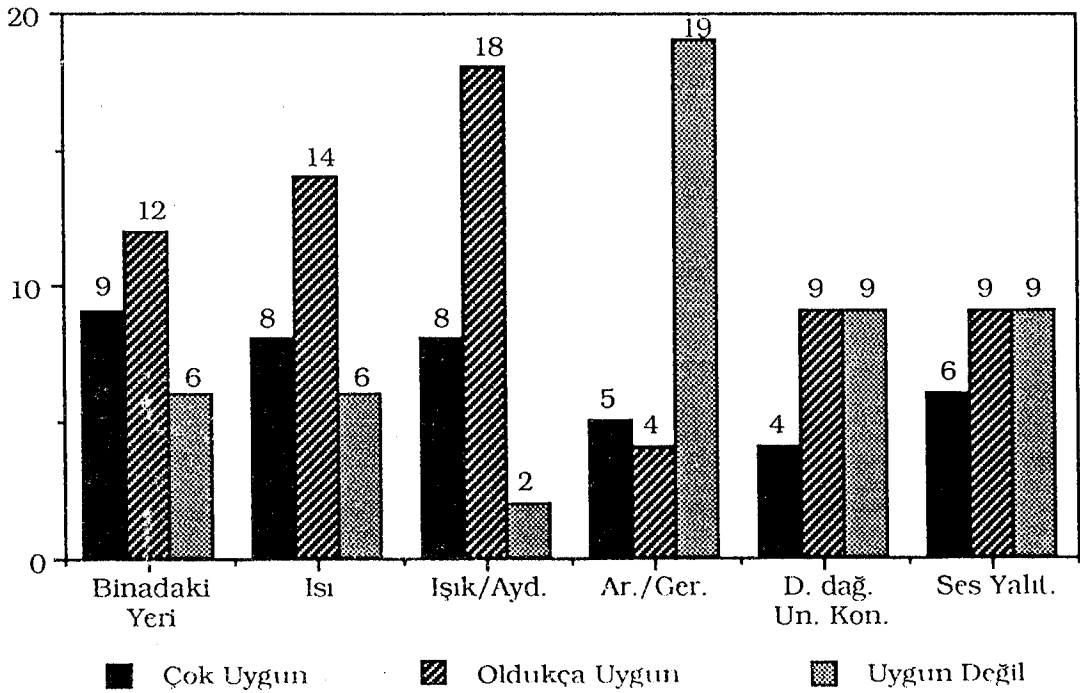
Okulların %78.57'sinde zihin engelliler için kullanılan alanların yalnızca dersliklerle sınırlı olması, bu okulların normal öğrencilere yönelik eğitim veren kurumlar olarak bile derslik dışı etkinlikleri destekleyecek biçimde düzenlenememiş olduklarını düşündürmektedir.

Alt Özel Sınıfların Kullandığı Alanların Amaca Uygunluk Durumu

Eskişehir'deki alt özel sınıflarda kullanılan alanların bina içindeki yeri, ısı, ışık / aydınlatma, dikkat dağıtıcı unsurların kontrolü ve ses yalıtımı bakımından amaca uygunluk durumları Şekil 8'de gösterilmiştir.

ŞEKİL 8

ALT ÖZEL SINIFLARIN KULLANDIĞI ALANLARIN AMACA UYGUNLUK DURUMU

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmeninden bir tanesi zihin engellilerin eğitiminde kullanılan alanların amaca uygunluk durumuna ilişkin soruyu yanıtlamamıştır.

28 okuldan 9 okulda (%33.33) dersliğin bina içindeki yerinin çok uygun; 12 okulda (%44.45) oldukça uygun olduğu, 6 okulda (%22.22) uygun olmadığı belirtilmiştir.

28 okuldan 8 okulda (%28.57) ısı durumunun çok uygun, 14 okulda (%50) oldukça uygun olduğu; 6 okulda (%21.42) ise uygun olmadığı görülmektedir.

Işık / aydınlatma durumunun 28 okuldan 8'inde (%28.58) çok uygun, 18'inde (%64.28) oldukça uygun; 2'sinde (%07.14) uygun olmadığı görülmektedir.

Eğitim ortamlarında oldukça önemli bir yeri olan araç-gereç bakımından 28 okuldan yalnızca 5'inin (%17.85) araç - gereçlerinin çok uygun olduğu, 4'ünün (%14.30) oldukça uygun olduğu; 19'unun (%67.85) uygun olmadığı ortaya çıkmıştır.

Dikkat dağıtıcı unsurların kontrolüne ilişkin bölümü 22 öğretmen yanıtlamıştır. 22 okulun 4'ünde (%18.20) dersliklerin, dikkat dağıtıcı unsurların kontrolü bakımından çok uygun, 9'unda (%40.90) oldukça uygun olduğu; 9'unda ise (%40.90) uygun olmadığı belirtilmiştir.

Ses yalıtımına ilişkin bölümü 24 öğretmen yanıtlamıştır. 24 okulun 6'sında (%25) dersliklerin ses yalıtımı bakımından amaca çok uygun, 9'unda (%37.50) oldukça uygun olduğu; 9 okulda ise (%37.50) uygun olmadığı görülmektedir.

Anket formları incelendiğinde 3 okulda eğitim ortamlarının her yönden çok uygun, 1 okulda oldukça uygun olduğunun belirtildiği görülmüştür.

Dersliğin bina içindeki yeri ile dikkat dağıtıcı unsurların kontrolü ve ses yalıtımına ilişkin bölümler için bilgi vermeyen öğretmenlerin bu konularda kararsız kaldıkları veya fikir sahibi olmadıkları düşünülebilir.

“Uygun” ve “oldukça uygun” seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde, araç-gereç bakımından donanım eksikliğinin dışında alt özel sınıflar için okullarda ayrılan yerin genellikle pek de kötü olmadığı söylenebilir. Ancak anket sorularını yanıtlayan 28 okulun %67.85'inin eğitim ortamları içinde önemli bir yeri olan araç gereçler bakımından sorunları olduğu belirlenmiştir.

Alt Özel Sınıf Bulunan Okullarda Zihin Engellilerin Eğitimi İçin Gereksinim Duyulan Fiziki Alanlar

Eskişehir'deki alt özel sınıf bulunan okullarda zihin engellilerin eğitimi için gereksinim duyulan fiziki alanları belirlemek amacı ile alt özel sınıf öğretmenlerinden, okullarında gereksinim duyulan fiziki alanları önem sırasına göre belirtmeleri istenmiştir. Bu sıralama sonucunda 6 önem sırası ortaya çıkmıştır. Tüm maddeleri önem sırasına göre değerlendirebilmek için ağırlıklı puan hesaplamasına başvurulmuştur. Buna göre 1. derecenin katsayısı 6, 2. derecenin katsayısı 5, 3. derecenin katsayısı 4, 4. derecenin katsayısı 3, 5. derecenin katsayısı 2, 6. derecenin katsayısı ise 1 olarak belirlenmiştir. Her bir seçeneğe düşen sayı, bu katsayı ile çarpılarak onun ağırlıklı puanı bulunmuştur. Tümünün toplamı ise, o seçeneğin sıralamadaki yerini göstermektedir.

Eskişehir'deki 29 alt özel sınıf öğretmeninden 2'si gereksinim duyulan fiziki alanlara ilişkin soruyu yanıtlamamıştır. 27 öğretmenden alınan yanıtlara göre alt özel sınıf bulunan okullarda zihin engellilerin eğitimi için gereksinim duyulan fiziki alanların önem sırasına göre dağılımı Tablo 21'de verilmiştir.

TABLO 21
ALT ÖZEL SINIF BULUNAN OKULLARDA ZİHİN ENGELLİLERİN
EĞİTİMİ İÇİN GEREKSİNİM DUYULAN FİZİKİ ALANLAR

ÖNEM SIRASI	1	2	3	4	5	6	
GEREKSİNİM DUYULAN FİZİKİ ALANLAR	AĞIRLIKLIL P UAN						TOPLAM AĞIRLIKLIL P UAN
	6	5	4	3	2	1	
Derslik	90	-	-	-	-	-	90
Kaynak oda	36	25	8	-	-	-	69
Gözlem odası	-	25	6	9	2	1	53
Görüşme odası	6	-	12	6	4	2	30
Oyun odası	18	40	16	9	2	-	85
Spor salonu	6	25	20	12	6	-	69
Diğer	-	5	4	3	2	-	14

Tablo 21'den anlaşılacağı gibi alt özel sınıf bulunan okullarda zihin engellilerin eğitimi için en çok gereksinim duyulan fiziki alan olarak derslikler 1. sırayı almaktadır. 2. sırada oyun odası, 3. sırada aynı puanla kaynak oda ve spor salonu yer almakta, bunları 4. sırada gözlem odası, 5. sırada görüşme odası, 6. sırada laboratuvar, mola odası ve iş atölyesi gibi alanlardan oluşan diğer seçeneği izlemektedir.

Tablo 18'de görüldüğü gibi anketi yanıtlayan öğretmenlerin tümü okullarında derslik olduğunu belirtmiştir. Bu durum, gereksinim duyulan fiziki ortam olarak dersliğin 1. sırada yer alması ile çelişkili gibi görünmektedir. Ancak bazı okullarda birden fazla dersliğe gereksinim duyulduğu düşünülebilir.

Alt Özel Sınıflarda Zihin Engellilerin Eğitimi İçin Kullanılan Araç Gereçler

Zihin engelli çocukların eğitimleri için düzenlenen fiziksel alanlarda, bu çocuklara kazandırılmak istenen davranışlar için öğrenim yaşantılarının gerektirdiği okuma materyali, resim, yazı, kavram, kazandırma, oyun, müzik, cimmastik araçları ve TV video, bilgisayar gibi teknolojik araçların yer alması gereklidir.

Eskişehir ilindeki alt özel sınıflarda kullanılan araç gereçlere ilişkin durum Tablo 22'de gösterilmiştir.

TABLO 22
ALT ÖZEL SINIFLARDA ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİ İÇİN
KULLANILAN ARAÇ - GEREÇLER

KULLANILAN ARAÇ-GEREÇLER	n	%
Okuma materyali	22	84.61
Resim araçları	18	69.23
Yazı araçları	17	65.38
Kavram kazandırmaya yönelik araç-gereç	12	46.15
Teknolojik araç. (TV., video, bilgisayar vb.)	11	42.30
Oyun araçları	10	38.46
Müzik araçları	2	7.69
Cimmastik araçları	1	3.84
Diğer (El yapımı araçlar)	1	3.84

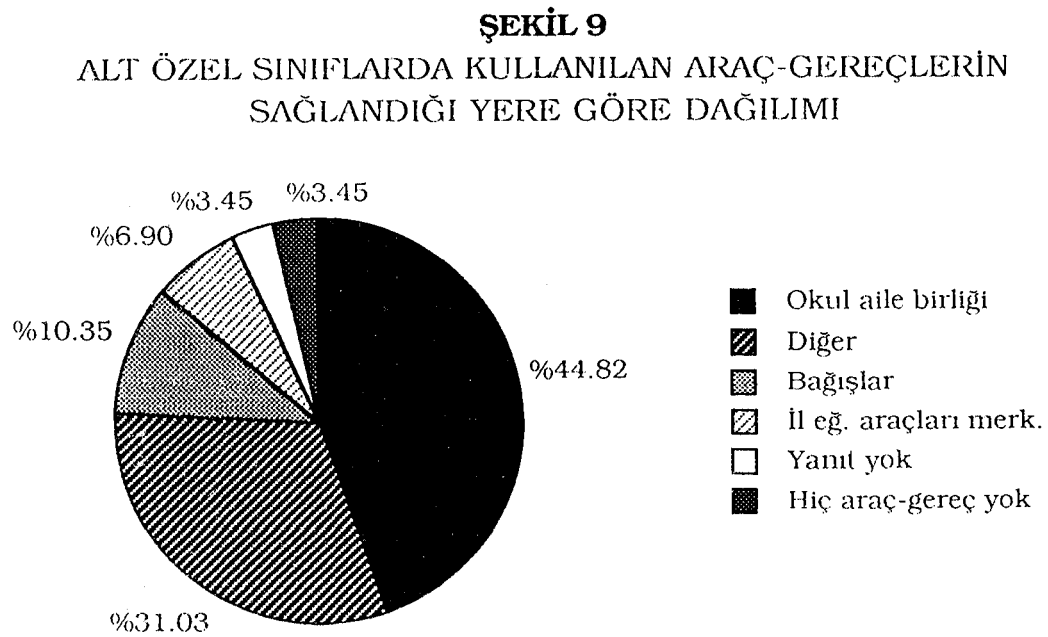
Ankete katılan 29 öğretmenin 3'ü (%10.34) zihin engellilerin eğitiminde kullanılan araç-gereçlere ilişkin soruyu yanıtlamamıştır. 26 okulun %84.61'inde okuma materyali, %69.23'ünde resim araçları, %65.38'inde kavram kazandırmaya yönelik araç-gereç, %42.30'unda

teknolojik araç, %38.46'sında oyun araçları, %7.69'unda müzik araçları, %3.84'ünde ise cimnastik araçları ile el yapımı araçlar mevcuttur. Görüldüğü gibi okuma materyali, resim araçları ve yazı araçları okulların yarısından fazlasında mevcuttur. Müzik ve cimnastik araçları ile el yapımı araçlar yalnızca birer okulda bulunmaktadır.

Alt Özel Sınıflarda Kullanılan Araç - Gereçlerin Sağlandığı Yere Göre Durum

Alt özel sınıflarda kullanılan araç-gereçlerin nereden sağlandığını belirlemek üzere alt özel sınıf öğretmenlerine yönelik ankette "Zihin engellilerin eğitiminde kullanılan araç- gereçleri nereden sağlıyorsunuz?" sorusuna yer verilmiştir.

Veri toplama aracı ile elde edilen bulgular ışığında alt özel sınıflarda kullanılan araç-gereçlerin sağlandığı yere göre dağılımı Şekil 9'da verilmiştir.

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmeninden 1'i (%3.45) kullanılan araç ve gereçlerin nereden sağlandığına ilişkin soruyu yanıtlamamış; 1 (%3.45) öğretmen okulunda hiç araç-gereç bulunmadığını belirtmiştir.

Şekil 9'da görüldüğü gibi alt özel sınıfların 13'ünde (%44.82) kullanılan araç-gereçler okul aile birliğince, 3'ünde (%10.35) bağışlar yoluyla, 2'sinde (%06.90) İl Eğitim Araçları Merkezinden sağlanmaktadır. Alt özel sınıf öğretmenlerinin 9'u (%31.03) kullanılan araçların diğer yollardan sağlandığını belirterek açıklamada bulunmuşlardır. "Diğer" seçeneğini işaretleyen öğretmenlerden 3'ü araç gereçlerin öğretmen-veli işbirliği ile, 4'ü öğretmen tarafından 1'i okul müdürü tarafından, 1'i ise öğrenci harçlıkları ile sağlandığını belirtmiştir.

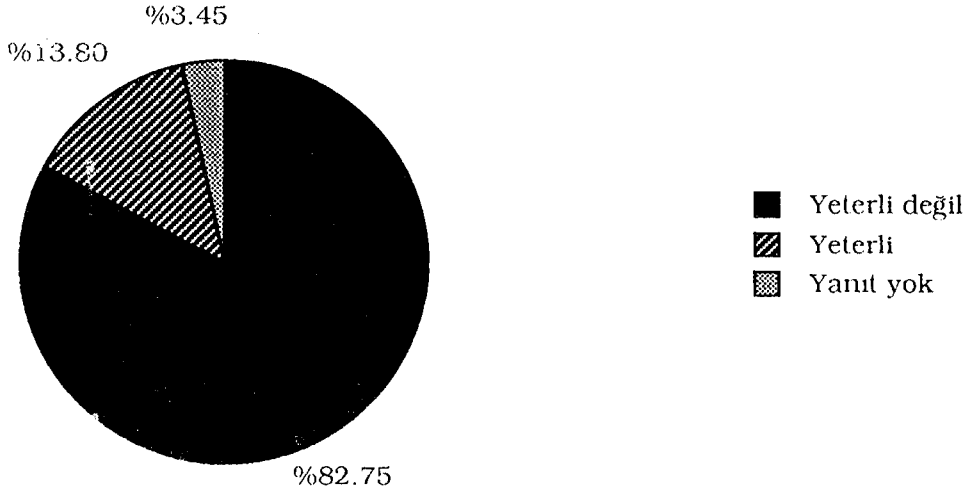
Alınan yanıtlardan alt özel sınıflarda kullanılan araç gereçlerin sağlandığı belirli bir merkezin olmadığı, gerekli araç gereçleri sağlamak için okulların çeşitli yollara başvurdukları anlaşılmaktadır. Araç gereçlerin sağlanması, çoğunlukla (%44.62) okul aile birliği olanakları ile sınırlıdır. Bu durum okullarda araç gereç konusunda sorunlarla karşılaşılmasına neden olmaktadır.

Okul müdürü, öğretmen ve öğrenciler de alt özel sınıflarda kullanılan araç-gereçleri sağlayan kişiler olarak görülmektedir. Ancak araç-gereçlerin bu yolla sürekli ve eksiksiz sağlanabileceğini söylemek zordur.

Alt özel sınıflarda kullanılan araç ve gereçlerin yeterli olma durumu Şekil 10'da gösterilmiştir.

ŞEKİL 10

ALT ÖZEL SINIFLARDA KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLERİN YETERLİ OLMA DURUMU

Alt özel sınıf öğretmenlerine yöneltilen "Okulunuzda zihin engellilerin eğitimi için kullanılan araç-gereçler yeterli midir?" sorusunu 29 alt özel sınıf öğretmeninden 1'i (%3.45) yanıtlamamış, 4'ü (%13.80) EVET; 24'ü (%82.75) HAYIR şeklinde yanıtlamıştır.

Zihin engelli çocuklar için yaparak yaşayarak öğrenmenin bu çocuklar için daha etkili olduğu düşünüldüğünde alt özel sınıf öğrencilerinin her biri için ayrı olmak üzere pek çok araç-gerece gereksinim olduğu ortaya çıkar.

Anket sonuçlarına bakıldığında Eskişehir'deki alt özel sınıflarda araç-gereç konusunda önemli bir sıkıntının olduğu gözlenmektedir.

Alt Özel Sınıflarda Zihin Engellilerin Eğitimi İçin Gereksinim Duyulan Araç-Gereçler

Eskişehir ilindeki alt özel sınıf öğretmenlerine gönderilen ankette, öğretmenlerden gereksinim duydukları araç-gereçleri önem sırasına göre

belirtmeleri istenmiştir. Bu sıralama sonucunda 8 önem sırası ortaya çıkmıştır. Tüm maddelerin önem sırasına göre değerlendirilebilmesi için ağırlıklı puan hesaplamasına başvurulmuştur. Birinci derecenin katsayısı 8, sekizinci derecenin katsayısı ise 1 olarak belirlenmiştir. Her seçeneğe düşen sayı, o seçenek için belirlenen katsayı ile çarpılarak ağırlıklı puanı bulunmuştur. Tümünün toplamı ise o araç-gerecin sıralamadaki yerini göstermektedir.

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmeninden 28'i gereksinim duyulan araç-gereçlere ilişkin soruyu yanıtlamıştır. Alınan yanıtlar ışığında alt özel sınıflarda zihin engellilerin eğitimi için gereksinim duyulan araç-gereçlerin önem sırasına göre dağılımı Tablo 23'te verilmiştir.

TABLO 23

ALT ÖZEL SINIFLARDA GEREKSİNİM DUYULAN ARAÇ - GEREÇLER

ÖNEM SIRASI	1	2	3	4	5	6	7	8	
GEREKSİNİM DUYULAN ARAÇ-GEREÇLER	AĞIRLIKLIL P U A N								TOPLAM AĞIRLIKLIL P U A N
	8	7	6	5	7	3	2	1	
Okuma materyali	72	14	18	-	-	3	-	-	107
Resim araçları	32	21	24	20	8	3	-	-	108
Yazı araçları	8	21	18	15	4	3	-	-	69
Kavr. kaz. ar.	40	42	30	20	4	-	-	-	136
Teknolojik ar.	24	-	6	10	20	-	-	-	60
Oyun araçları	16	42	12	20	16	9	-	-	115
Müzik araçları	-	-	12	-	8	12	-	-	32
Cimmastik ar.	8	14	18	15	-	-	10	1	66
Diğer	-	-	-	5	4	-	12	5	26

Tablo 23'te görüldüğü gibi gereksinim duyulan araç gereçlerde 1. sırayı kavram kazandırmaya yönelik araç-gereçler, 2. sırayı oyun araçları, 3. sırayı resim araçları, 4. sırayı okuma materyali almaktadır. Bunları sırasıyla yazı araçları, cimmastik araçları, teknolojik araçlar, müzik araçları ve diğer araçlar izlemektedir.

Kavram kazandırmaya yönelik araç-gereçlerin okulların %46.15'inde kullanılması ve gereksinim duyulan araç-gereçler arasında ilk sırayı alması, kullanılan malzemenin yetersiz olduğunu gösterdiği gibi bu araç-gereçlerin zihin engellilerin eğitiminde önemli bir yeri olduğunu da ortaya koymaktadır.

Teknolojik araçlar, kullanılan araçlar içinde 5. sırayı almasına karşın gereksinim duyulan araç-gereç sıralamasında 7. sırayı almaktadır. Bu durum teknolojik araçların pahalı olması nedeniyle sağlanmasındaki zorluklardan kaynaklanabilir.

Müzik ve cimmastik araçları okulların çok küçük bir bölümünde bulunmasına karşılık gereksinim duyulan araçlar arasında son sıralardadır. Bu durum alt özel sınıfların kullandıkları araç-gereci kolayca edinebilecekleri bir merkez olmaması nedeniyle öncelikle yetersiz olan diğer araç-gereçleri tamamlama eğiliminin bir sonucu olabilir. Ayrıca müzik ve spor etkinlikleri için okullarda uygun alanların ve branş öğretmenlerinin bulunmaması da bu araçlara duyulan gereksinimi alt sıralara çeken bir etmen olarak görülebilir.

Eskişehir’de Zihin Engelli Çocuklara Eğitim Veren Kurumlardaki Personele İlişkin Durum

Bu bölümde Eskişehir’de zihin engellilerin eğitiminde çalıştırılmakta olan personel türleri, sayıları, öğrenim durumları ve zihin engellilere yönelik hizmet veren kurumlarda gereksinim duyulan personel türlerine ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Alt Özel Sınıflarda Görev Yapan Personelin Türü ve Sayısı

Ankete katılan 29 alt özel sınıfta 29 alt özel sınıf öğretmeni olduğu belirlenmiştir.

Eskişehir’de normal ilkokulların bünyesinde bulunan alt özel sınıflarda, her sınıfta 1 öğretmen görev yapmaktadır. Anket sorularına verilen yanıtlardan bu öğretmenlerin birinin özel eğitim öğretmeni, diğerlerinin ilkokul öğretmeni statüsünde olduğu anlaşılmaktadır.

Alt Özel Sınıflarda Görev Yapan Personelin Özellikleri

Bu başlık altında alt özel sınıf öğretmenlerinin öğrenim durumları, engellilerin eğitimine ilişkin bilgileri nereden edindikleri, normal sınıf öğretmenliğindeki görev süreleri ve alt özel sınıfta görev yapma nedenlerine ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilecektir.

Alt Özel Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenim Durumları: Alt özel sınıflarda görev yapan öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre dağılımları Tablo 24’de verilmiştir.

TABLO 24
ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRENİM DURUMLARINA
GÖRE DAĞILIMI

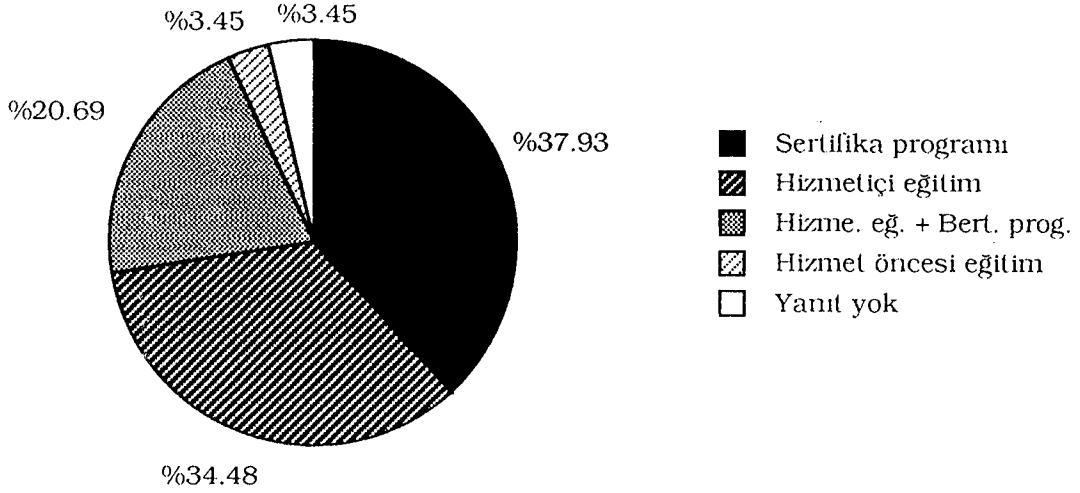
MEZUN OLDUĞU OKUL	n	%
İlköğretmen okulu	-	-
İlköğretmen okulu + Eğitim önlisans	21	72.40
2 Yıllık eğitim enstitüsü	1	3.45
2 Yıllık eğitim enstitüsü + Lisans tamamlama	2	6.90
3 Yıllık eğitim enstitüsü	1	3.45
3 Yıllık eğitim enstitüsü + Lisans tamamlama	-	-
4 Yıllık lisans	3	10.35
Yüksek lisans	1	3.45
TOPLAM	29	100.00

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmenin 21'i (%72.40) ilköğretmen okulu mezunu olup, sonradan eğitim önlisans programını tamamlamıştır. 3 öğretmen (%10.35), 4 yıllık lisans eğitimi görmüştür. Alt özel sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunu ilköğretmen okulu mezunu olup, Eğitim Onlisans Programını tamamlayan öğretmenler oluşturmaktadır. Eskişehir'deki alt özel sınıflardan sadece birinde özel eğitim öğretmenin görev yapıyor olması, alanda yetişmiş öğretmenlerin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Alt Özel Sınıf Öğretmenlerinin Engellilerin Eğitimine İlişkin Bilgileri Edindikleri Yere Göre Durumu: Alt özel sınıflarda görev yapan öğretmenlerin engellilerin eğitimine ilişkin bilgileri nerede edindiklerine ilişkin durum Şekil 11'de verilmiştir.

ŞEKİL 11

ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE İLİŞKİN BİLGİLERİ EDİNDİĞİ YERE GÖRE DURUMU

Eskişehir'deki alt özel sınıflarda görev yapan 29 öğretmenin 11'i (%37.93) engellilerin eğitimine ilişkin bilgileri sertifika programına katılarak edinmiş, 10'u (%34.48) hizmetiçi eğitim programından geçmiş, 6 sı (%20.69) ise hem hizmetiçi eğitim hem de sertifika programına katılmıştır. 1 öğretmen (%3.45) Özel Eğitim Bölümü mezunudur. 1 öğretmen ise soruyu yanıtlamamıştır.

Özel eğitim alanında yetişmiş nitelikli öğretmenlere gereksinim vardır. Eskişehir'deki alt özel sınıf öğretmenlerinin hemen tümü normal sınıf öğretmeni olup, engellilerin eğitimine ilişkin bilgileri hizmetiçi eğitim programları ve sertifika programlarına katılma yoluyla edinmiştir.

Alt Özel Sınıf Öğretmenlerinin Normal Sınıftaki Görev Süreleri: Alt özel sınıf öğretmenlerinin normal sınıf öğretmenliğindeki görev sürelerine göre durumları Tablo 25'te verilmiştir.

TABLO 25
ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN NORMAL SINIF
ÖĞRETMENLİĞİNDEKİ GÖREV SÜRELERİNE GÖRE DURUM

GÖREV SÜRESİ	n	%
1 Yıdan az	1	3.58
1 - 5 Yıl	3	10.72
6 - 10 Yıl	11	39.28
11 - 15 Yıl	6	21.42
17 - 20 Yıl	6	21.42
20 Yıdan fazla	1	3.58
TOPLAM	28	100.00

Yönetmeliğe göre alt özel sınıflarda görev yapacak öğretmenlerin normal sınıflarda en az 5 yıl başarılı öğretmenlik yapması gerekmektedir. Eskişehir'deki alt özel sınıf öğretmenlerinin %85.70'ini 5 yıldan fazla normal sınıf öğretmenliği yapanlar oluşturmaktadır. 1 öğretmen normal sınıf öğretmenliği yapmamıştır. Ankette yer alan bilgilerden bu öğretmenin 3 yıllık eğitim enstitüsü mezunu olduğu anlaşılmakta ve yeterlik sınavının kaldırılmasından sonra atanan öğretmenlerden olduğu düşünülmektedir. 1 yıldan az görev yapan öğretmen özel eğitim alanında lisans eğitimi görmüştür. 5 yıldan az görev yapan 3 öğretmenden 2'si ilköğretmen okulu mezunu olup, sonradan önlisans diploması almıştır. 1 öğretmen ise 2 yıllık eğitim enstitüsü mezunudur.

Alt Özel Sınıf Öğretmenlerinin Alt Özel Sınıfta Görev Yapma Nedenleri: Eskişehir'deki alt özel sınıf öğretmenlerinin alt özel sınıflarda görev yapma nedenlerine göre durum Tablo 26'da verilmiştir.

TABLO 26

**ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ALT ÖZEL SINIFTA GÖREV
YAPMA NEDENLERİNE GÖRE DURUM**

ALT ÖZEL SINIFTA GÖREV YAPMA NEDENİ	n	%
Bu alanda eğitim görme	4	13.80
Göreve özel ilgi	13	44.82
Özel eğitime gereksinim duyan bir yakın	-	-
Engellilere yardım etme isteği	-	-
Eş durumu	1	3.45
İl merkezinde çalışma	9	31.03
Başka seçeneck olmaması	1	3.45
Yanıt yok	1	3.45
TOPLAM	29	100.00

Eskişehir'deki 29 alt özel sınıf öğretmenin 13'ü (%44.82) göreve özel ilgi duyduğu, 9'u (%31.03) il merkezinde çalışmak istediği; 4'ü (%13.80) alanda eğitim gördüğü 1'i (%3.45) başka seçeneği olmadığı için, 1'i (%3.45) eş durumu nedeniyle alt özel sınıf öğretmenliği yaptığını belirtmiştir. 1 öğretmen ise soruyu yanıtlamamıştır.

Eskişehir'de alt özel sınıflarda görev yapan öğretmenlerin yarıya yakınının göreve özel ilgi duymaları sevindirici bir durumdur. Alanda eğitim gören öğretmenlerin de kendi istekleri ile bu eğitimi aldıkları düşünülürse öğretmenlerin yarından fazlasının alt özel sınıflarda istekli görev yaptıkları söylenebilir. Bu sonuçta son yıllarda engellilerin eğitimine ilişkin çabaların yoğunlaşması ve kitle iletişim araçları aracılığıyla halkı bilinçlendirme yolunda atılan adımların etkili olduğu düşünülebilir.

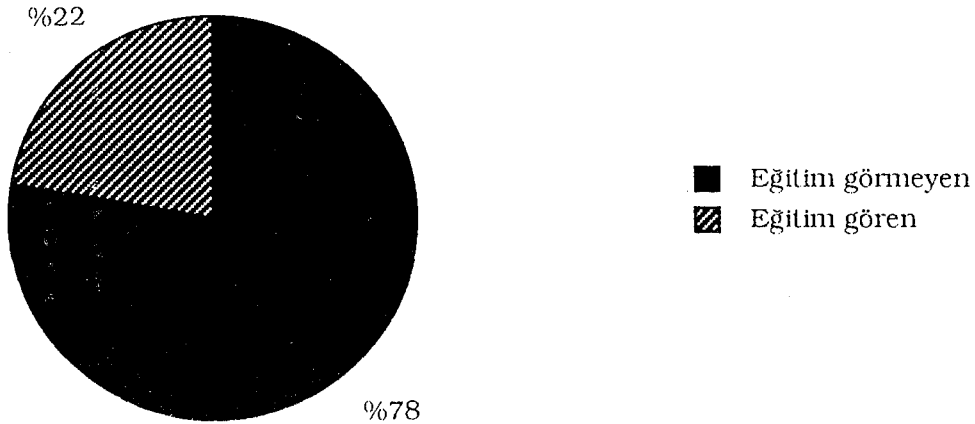
Alt Özel Sınıf Bulunan Okulların Yöneticilerinin Engellilerin Eğitimine İlişkin Eğitim Görme Durumu

Özel eğitimin nicel olarak yaygınlaştırılması ve niteliğinin geliştirilmesi büyük ölçüde yönetici personelin tutumuna bağlıdır. Engellilere verilecek eğitim hizmetlerinin etkin biçimde sürdürülmesi ile yöneticilerin aldıkları eğitim arasında bir bağlantı kurmak mümkündür.

Eskişehir'de alt özel sınıf bulunan okulların yöneticilerinin engellilerin eğitimine ilişkin eğitim görme durumu Şekil 12'de gösterilmiştir.

ŞEKİL 12

ALT ÖZEL SINIF UYGULAMASI BULUNAN OKUL YÖNETİCİLERİNİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE İLİŞKİN EĞİTİM GÖRME DURUMU

"Engellilerin eğitimine ilişkin eğitim gördünüz mü?" sorusunu ankete katılan 27 yöneticinin 6'sı (%22) EVET, 21'i (%78) HAYIR şeklinde yanıtlamıştır.

Engellilerin eğitimine ilişkin eğitim gören yöneticilerin aldıkları eğitim türüne göre durumları Tablo 27'de gösterilmiştir.

TABLO 27

**ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE İLİŞKİN EĞİTİM GÖREN YÖNETİCİLERİN
ALDIĞI EĞİTİM TÜRÜNE GÖRE DURUMU**

EĞİTİM TÜRÜ	n
Hizmetiçi eğitim	2
Sertifika programı	3
Özel eğitime ilişkin ders alma	1
TOPLAM	6

Alt özel sınıf uygulaması bulunan ve anket sorularını yanıtlayan 27 okul yönetisinden 6'sı engellilerin eğitimine ilişkin eğitim görmüştür. Bu yöneticilerin 2'si engellilerin eğitimine ilişkin bilgileri hizmetiçi eğitim programında, 3'ü sertifika programında, 1'i ise öğrencilik sırasında özel eğitime ilişkin aldığı ders aracılığıyla edinmiştir.

Anket sonuçlarından, alt özel sınıf bulunan okulların yöneticilerinin engellilerin eğitimine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmaktadır.

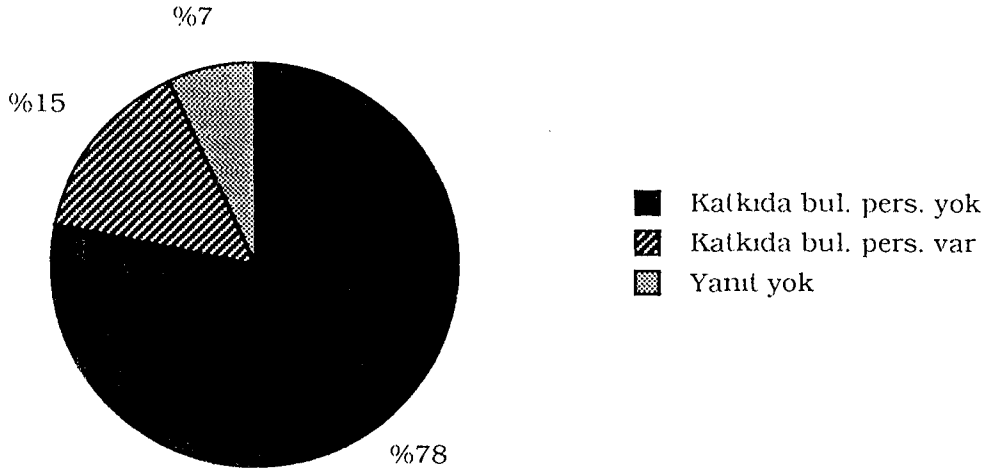
Alt Özel Sınıf Uygulaması Bulunan Okullarda Alt Özel Sınıf Öğretmeni Dışında Katkıda Bulunan Personel

Engellilerin eğitimi bir ekip çalışmasını gerektirmektedir. Özel sınıf uygulaması bulunan okullarda sınıf öğretmenin, çocuğun sorunlarına ilişkin konularda işbirliği yapabileceği rehber öğretmen, özel eğitim uzmanı, branş öğretmeni vb. personele gereksinim vardır.

Eskişehir'de alt özel sınıf uygulaması bulunan okullarda alt özel sınıf öğretmeni dışında engellilerin eğitimine katkıda bulunan personel bulunup bulunmadığına ilişkin durum Şekil 13'te gösterilmiştir.

ŞEKİL 13

ALT ÖZEL SINIF ÖĞRETMENİ DIŞINDA KATKIDA BULUNAN PERSONEL DURUMU

"Alt özel sınıf öğretmeni dışında engellilerin eğitimine katkıda bulunan personel var mı?" sorusunu ankete katılan 27 okul yöneticisinden 21'i (%78) HAYIR; 4'ü (%15) EVET şeklinde yanıtlamış, 2 yönetici (%7) soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Bu sonuçta alanda yetişmiş personelin yetersiz olmasının ve okullara bu personel için kadro verilmemesinin etkili olduğu düşünülebilir.

Engellilerin eğitimine katkıda bulunan personeli olan okullardaki destek personelin türü Tablo 28'de gösterilmiştir.

TABLO 28
ALT ÖZEL SINIFLARDA ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE KATKIDA
BULUNAN PERSONELİN TÜRÜNE GÖRE DURUM

KATKIDA BULUNAN PERSONEL TÜRÜ	n
Rehber öğretmen	-
Özel eğitim uzmanı	-
Branş öğretmeni	1
Yardımcı Personel	-
Diğer (Stajyer öğretmen / öğrenci)	3

Eskişehir’de alt özel sınıf bulunan okulların yalnızca 4’ünde alt özel sınıf öğretmeni dışında katkıda bulunan personel mevcuttur. 1 okulda 1 branş öğretmeni, 3 okulda da birer tane olmak üzere stajyer öğretmen-öğrenci olarak katkıda bulunan personel vardır. Buna göre Eskişehir’deki alt özel sınıf bulunan okullarda zihin engellilerin eğitimine katkıda bulunan personelin yok denecek kadar az olduğu; olanların da stajyerlik aşamasında olan deneyimsiz kişilerden oluştuğu gözlenmektedir. Eskişehir’de alt özel sınıfa devam eden zihin engelli öğrencilerin okuldaki tüm sorunları ile alt özel sınıf öğretmenin ilgilenecek zorunda kaldığı söylenebilir.

Alt Özel Sınıf Bulunan Okullarda Zihin Engellilerin Eğitimi İçin Gereksinim Duyulan Personel Türleri

Okullarında alt özel sınıf bulunan okul yöneticilerinden okullarında zihin engellilerin eğitimi için gereksinim duyulan personel türlerini önem sırasına göre belirtmeleri istenmiş, alınan yanıtlar gruplandırılarak Tablo 29’da gösterilmiştir.

TABLO 29

**ALT ÖZEL SINIF BULUNAN OKULLARDA ZİHİN ENGELLİLERİN
EĞİTİMİ İÇİN GEREKSİNİM DUYULAN PERSONELİN TÜRÜNE GÖRE
DURUM**

ÖNEM SIRASI	1		2		3	
	n	%	n	%	n	%
Rehber öğretmen	6	28.57	3	14.28	-	-
Özel eğitim uzmanı	10	47.61	4	19.04	-	-
Branş öğretmeni	3	14.28	1	0.47	-	-
Yardımcı Personel	2	0.95	1	0.47	1	0.47
Diğer (Özel eğitim öğretmeni)	1	0.47	-	-	-	-

Ankete katılan 27 yöneticiden 4'ü soruyu yanıtızsız bırakmış, 1 yönetici okulunda 2 alt özel sınıf ile 2 alt özel sınıf öğretmeni olduğunu ve öğretmenlerin yeterli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 29'dan da anlaşılacağı üzere okullarda zihin engellilerin eğitimi için %47.61 oranı ile 1. derecede; %19.04 oranı ile 2. derecede olmak üzere en çok gereksinim duyulan personel türü özel eğitim uzmanıdır. Bunu %28.57 oranı ile 1. derecede, %14.28 oranı ile 2. derecede olmak üzere rehber öğretmen gereksinimi izlemektedir.

Alt Özel Sınıflarda Kullanılan Eğitim Programlarına İlişkin Durum

Eğitim programı, eğitime yön verecek amaçların gerçekleştirilmesinde uygulanacak içeriği, içeriğin öğretilmesinde uygulanacak eğitim-öğretim süreçlerini, öğretim sürecinde kullanılacak araç ve gereçleri, amaçları destekleyen kol ve ders dışı etkinlikleri, amaçların ne derece gerçekleştiğini anlamak için yapılan değerlendirme sürecini içeren bir eğitim aracı olarak tanımlanabilir (Çağlar, 1979).

Özel eğitim programları normal, eğitim programlarından yeterince yararlanamayan engelliler için özel eğitim hizmetlerinin sağlanmasına olanak veren programlardır.

Özel eğitim programının amacı zihin engelli çocukların bireylerarası ve kendi içinde gösterdiği farkları dikkate alarak gereksinimlerini karşılamaktır (Akçamete, 1991).

Özel eğitimin, genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğu ilkesi göz önünde bulundurulduğunda, özel eğitime muhtaç çocukların eğitiminin normal çocukların eğitiminden ayrı düşünülmemeyeceği anlaşılmaktadır. Ancak zihin engelli çocukların eğitiminden umulan yararın sağlanması bu çocukların durumlarına ve gereksinimlerine uygun eğitim programları ile gerçekleştirilebileceğinden normal çocuklar için hazırlanan eğitim programlarının öğelerinde bazı farklılıkların olması gerekmektedir.

Bu bölümde Eskişehir'de alt özel sınıflarda kullanılan eğitim programları ve programlara ilişkin sorunlarla ilgili bulgu ve yorumlara yer verilecektir.

Eskişehir'de Alt Özel Sınıfa Kaydedilen Öğrencilerin Eğitim Gereksinimlerini Belirlemeye Yönelik Ön Değerlendirme Yapılıp Yapılmadığına İlişkin Durum

Engellilere verilecek eğitimde hedefe ulaştıracak amaçların belirlenmesinde, çocuğun düzeyinin bilinmesi büyük önem taşımaktadır.

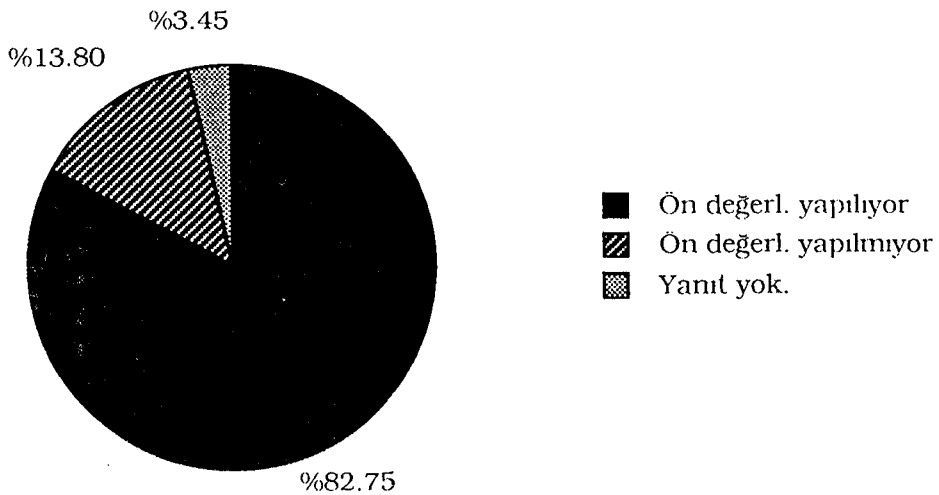
Öğretimin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi ancak bireyselleştirilmiş eğitim programları ile mümkündür. Bunun için

çocuğun performans düzeyinin belirlenmesi, performans düzeyine bağlı olarak uzun dönemli amaçların seçilmesi ve bu amaçların belirlenmesi gerekmektedir. (DPT Rapor 1992, Akçamete, 1991, Özyürek, 1988)

Eskişehir'de alt özel sınıfa kaydedilen zihin engelli öğrencilerin eğitim gereksinimlerini belirlemek için ön değerlendirme yapıp yapılmadığına ilişkin soruya öğretmenlerin verdikleri yanıtların dağılımı Şekil 14'te gösterilmiştir.

ŞEKİL 14

ALT ÖZEL SINIFA KAYDEDİLEN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM GEREKSİNİMLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK ÖN DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN DURUM

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmeninden 24'ü (%82.75) alt özel sınıfa kaydedilen zihin engelli öğrencilerin eğitim gereksinimlerini belirlemeye yönelik ön değerlendirme yapıldığını, 4'ü (%13.80) ön değerlendirme yapılmadığını belirtmiş, 1 öğretmen (%3.45) soruyu yanıtlamamıştır.

Alınan yanıtlardan Eskişehir'deki alt özel sınıflara kaydedilen öğrenciler için, bireysel öğretimin ilk basamağı olan öğrencinin düzeyini belirleme çalışmalarının yapıldığı anlaşılmaktadır.

Alt özel sınıflara kaydedilen öğrencilere ön değerlendirme yapılan okullarda kullanılan yöntem Tablo 30'da gösterilmiştir.

TABLO 30

ÖN DEĞERLENDİRME YAPILAN OKULLARDA KULLANILAN YÖNTEM

KULLANILAN YÖNTEM	n	%
Standartlaştırılmış Zeka Testleri	2	8.33
Programda yer alan disiplin alanlarındaki düzeyi belirlemeye yönelik testler	8	33.33
Öğretmen gözlemleri	14	58.34
TOPLAM	24	100.00

Alt özel sınıf öğrencilerinin eğitim gereksinimleri için ön değerlendirme yapıldığını belirtilen 24 öğretmenin 2'si (%8.33) ön değerlendirmede standartlaştırılmış zeka testlerinin; 8'i (%33.33) programda yer alan disiplin alanlarındaki düzeylerini belirlemeye yönelik testlerin kullanıldığını, 14 öğretmen (%58.34) ise öğretmen gözlemlerinden yararlandığını belirtmiştir.

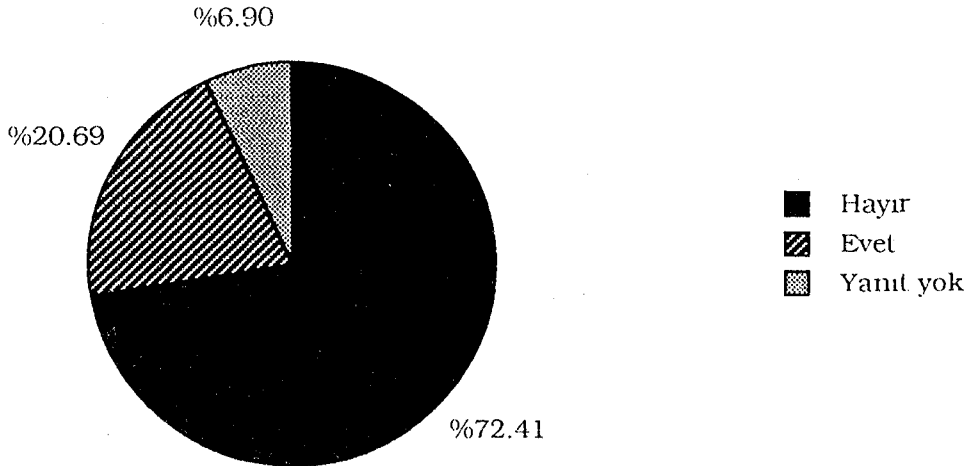
Anket sonuçlarından ön değerlendirmede en fazla kullanılan yöntemin öğretmen gözlemleri olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen gözlemlerinin sağlıklı olması, öğretmenin; zihin engellilerin özellikleri, eğitilmeleri ve değerlendirilmeleri konusundaki bilgileri ile ilişkilidir. Eskişehir'deki alt özel sınıf öğretmenlerinin büyük bir bölümünün engellilerin eğitimine ilişkin bilgileri sertifika programları aracılığı ile edindikleri göz önünde bulundurulursa, ön değerlendirmede yararlanan öğretmen gözlemlerinin pek de sağlıklı olmayacağı söylenebilir.

Standartlaştırılmış zeka testlerinin kullanıldığını belirten öğretmenlerin, zihin engelli çocuğun alt özel sınıfa kaydedilmeden önce Rehberlik Araştırma Merkezinde yapılan testleri kastettiği düşünülmektedir. Zira standartlaştırılmış zeka testlerinin uygulanması ve değerlendirilmesi uzmanlığı gerektirmektedir.

Alt özel sınıflara kaydedilen öğrencilerin eğitim gereksinimlerini belirlemeye yönelik ön değerlendirme yapılıp yapılmadığı konusu ile bağlantılı olarak ankette "Alt özel sınıflarda kullanılan program bütün öğrencilere aynı şekilde mi uygulanıyor?" sorusuna yer verilmiştir. Alınan yanıtlara göre durum Şekil 15'te gösterilmiştir.

ŞEKİL 15

ALT ÖZEL SINIFLARDA KULLANILAN PROGRAMIN BÜTÜN ÖĞRENCİLERE AYNI ŞEKİLDE UYGULANIP UYGULANMADIĞINA İLİŞKİN DURUM

Ankete katılan 29 öğretmenin 21'i (%72.41) soruyu HAYIR, 6'sı (%20.69) EVET şeklinde yanıtlamıştır. Öğretmenlerin 2'si (%6.90) soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Alt özel sınıf öğrencilerinin eğitim gereksinimlerini belirlemeye yönelik ön değerlendirme yapan öğretmen sayısı 24 olarak belirlenmişti. 21 öğretmenin, programın bütün öğrencilere aynı şekilde uygulan-

madığını belirtmesi, öğrencilerin özelliklerinin ve eğitim gereksinimlerinin göz önünde bulundurulduğunun işareti olabilir.

Alt Özel Sınıflarda Kullanılan Eğitim Programları

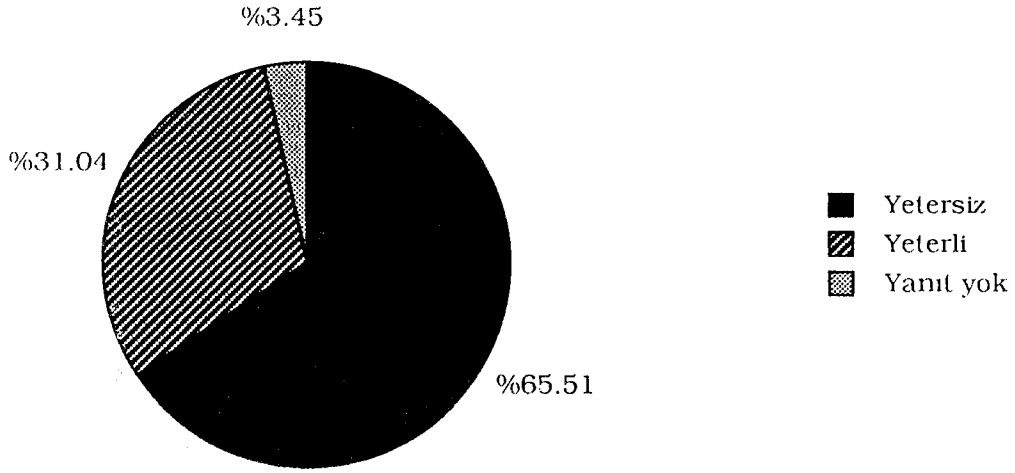
Eskişehir'deki alt özel sınıflarda kullanılan eğitim programlarını belirlemek üzere bu araştırma için alt özel sınıf öğretmenlerine gönderilen anketlerde "Zihin engelli öğrencilerin eğitiminde kullandığınız belli bir program var mı?" sorusu sorulmuştur. 29 alt özel sınıf öğretmeninden 28'i soruyu EVET şeklinde yanıtlamış, 1 öğretmen soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Programın adına ilişkin soruya verilen yanıtlar, alt özel sınıfların tümünde Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı'nın kullanıldığını göstermektedir.

Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programında, eğitilebilir zihin engelli çocukların eğitimlerinde ilköğretim amaçlarına paralel temel amaçlar saptanmış, bu temel amaçların özel hedefleri ayrı ayrı belirtilmiş ve programın uygulanmasıyla ilgili esaslar ortaya konmuştur. Programın "Metod ve Teknikler" bölümü incelendiğinde öğretimin bireyselleştirilmesi görüşünün benimsendiği görülmektedir.

Alt Özel Sınıflarda Kullanılan Eğitim Programının Yeterli Bulunma Durumu

Alt özel sınıf öğretmenleri için hazırlanan ankette "Kullandığınız programı yeterli buluyor musunuz?" sorusuna yer verilmiştir. Öğretmenlerin programın yeterliliğine ilişkin yanıtlarına göre durum Şekil 16'de gösterilmiştir.

ŞEKİL 16**ALT ÖZEL SINIFLARDA KULLANILAN PROGRAMIN YETERLİ BULUNMA DURUMU**

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmeninin 19'u (%65.51) programı yetersiz, 9'u (%31.04) yeterli bulduğunu belirtmiş; 1 öğretmen (%3.45) soruyu yanıtlamamıştır. Görüldüğü gibi alt özel sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlası kullanılan programı yetersiz bulmaktadır.

Alt Özel Sınıflarda Kullanılan Programın Yetersiz Bulunma Nedenleri

Alt özel sınıf öğretmenlerinden kullandıkları programın yetersizliklerini belirtmeleri istenmiş; alınan yanıtlara göre durum Tablo 31'de gösterilmiştir.

TABLO 31**ALT ÖZEL SINIFLARDA KULLANILAN PROGRAMIN YETERSİZLİKLERİ**

YETERSİZ BULUNMA NEDENİ	n	%
Konular öğrencilere uygun değil	10	52.70
Amaca ulaştıracak etkinlikler belirlenmemiş	6	31.60
İçerik uygun değil	2	10.50
Amaçlar uygun değil	1	5.20

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmeninden 1'i soruyu yanıtlamamış, 9 öğretmen programı yeterli bulduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin 10'u (%52.70) programda yer alan konuların öğrencilere uygun olmadığını, 6'sı (%31.60) amaca ulaştıracak etkinliklerin belirlenmediğini, 2'si (%10.50) içeriğin uygun olmadığını, 1'i (%5.20) ise amaçların uygun olmadığını belirtmiştir.

**Alt Özel Sınıf Bulunan Okullarda Yöneticilerin Karşılaştıkları
Sorunlara İlişkin Durum**

Eskişehir'de alt özel sınıf bulunan okulların uygulamada karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla okul yöneticileri için hazırlanan ankette, yöneticilerden uygulamada karşılaştıkları sorunları önem sırasına göre belirtmeleri istenmiştir. Bu sıralama sonucunda 4 önem sırası ortaya çıkmıştır. Tüm maddelerin önem sırasına göre değerlendirilebilmesi için ağırlıklı puan hesaplamasına başvurulmuştur. Birinci derecenin katsayısı 4; dördüncü derecenin katsayısı ise 1 olarak belirlenmiştir. Her seçeneğe düşen sayı o seçeneğin karşılığı olan katsayı ile çarpılarak ağırlıklı puanı bulunmuştur. Tümünün toplamı ise uygulamada karşılaşılan sorunların sıralamadaki yerini göstermektedir.

Konuya ilişkin soruyu 25 yönetici yanıtlamıştır. Alınan yanıtlar ışığında alt özel sınıf bulunan okullarda yöneticilerin karşılaştıkları sorunların önem sırasına göre dağılımı Tablo 32'de gösterilmiştir.

TABLO 32

ALT ÖZEL SINIFI BULUNAN OKULLARDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

ÖNEM SIRASI	1		2		3		4		TOPLAM AĞIRLIKLI PUAN
	n	A.P	n	A.P	n	A.P	n	A.P	
Fiziki mekanlar yetersiz	8	32	3	9	1	2	-	0	43
Personel yetersiz	1	4	1	3	4	8	-	0	15
Araç-gereçler yetersiz	12	48	6	18	1	2	1	1	69
Eğitim prog. yetersiz	3	12	2	6	1	2	-	0	20

Tablo 32'den de anlaşılacağı gibi karşılaşılan sorunlar arasında ilk sırayı araç-gereç yetersizliği, 2. sırayı fiziki mekanların yetersizliği, 3. sırayı eğitim programlarının yetersizliği, son sırayı ise personel yetersizliği almaktadır.

Bu sonuçlar daha önceki bölümlerde ayrı ayrı ele alınan eğitim ortamları, eğitim programları ve personelle ilgili sorulara alınan yanıtlarla benzerlik göstermektedir. Yalnız alt özel sınıf uygulaması bulunan okullarda görev alan personelin türü ve sayısına ilişkin verilerden, okulların büyük bölümünde alt özel sınıf öğretmeni dışında engellilerin eğitimine katkıda bulunan personel olmadığı anlaşılmaktadır. Personel yetersizliğinin sorun olarak son sırada yer alması, yöneticilerce engellilerin eğitimi için alt özel sınıf öğretmenin yeterli görüldüğünü ortaya çıkarmaktadır.

Zihin engellilerin eğitiminde alt özel sınıf öğretmeni dışında rehber öğretmen, özel eğitim uzmanı, branş öğretmeni vb. personelin

bulunmayışının sorun olarak görülmemesi, yöneticilerin özel eğitim alanında eğitim görmemiş olmaları, dolayısıyla engellilerin eğitimine ilişkin bilgilerinin yetersizliği ile açıklanabilir.

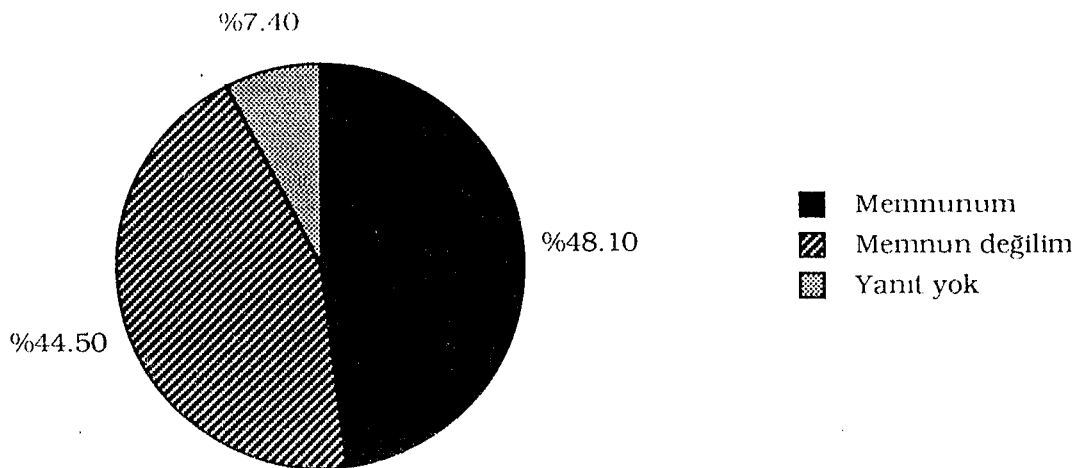
Alt Özel Sınıf Bulunan Okulların Yöneticilerinin Uygulamaya İlişkin Görüşleri

Alt özel sınıf bulunan okulların yöneticilerinin uygulamaya ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla ankette "Uygulamadan memnun musunuz ?" sorusuna yer verilmiş, uygulamadan memnun olmayan yöneticilerin önerilerini önem sırasına göre belirtmeleri istenmiştir.

Yöneticilerin uygulamadan memnun olup olmadıklarına ilişkin durum Şekil 17'de gösterilmiştir.

ŞEKİL 17

ALT ÖZEL SINIF BULUNAN OKULLARIN YÖNETİCİLERİNİN UYGULAMADAN MEMNUN OLUP OLMADIKLARINA İLİŞKİN DURUM

Ankete katılan 27 okul yöneticisinden 12'si (%44.50) "Uygulamadan memnun musunuz ?" sorusunu HAYIR, 13'ü (%48.10) EVET şeklinde yanıtlamış, 2 yönetici soruyu yanıtı bırakmıştır.

Uygulamadan memnun olmayan yöneticilerden, önerilerini önem sırasına göre belirtmeleri istenmiştir. Sıralamada ortaya çıkan önem dereceleri için yine ağırlıklı puan hesaplamasına başvurulmuştur.

Uygulamadan memnun olmayan 12 yöneticinin önerilere ilişkin durum Tablo 33'te gösterilmiştir.

TABLO 33

ALT ÖZEL SINIF UYGULAMASINDAN MEMNUN OLMAYAN
YÖNETİCİLERİN ÖNERİLERİ

ÖNEM SIRASI	1		2		3		4		TOPLAM AĞIRLIKLIL PUAN
	n	A.P	n	A.P	n	A.P	n	A.P	
Gerekli ve yeterli personel görevlendirilmelidir	6	24	1	3	2	4	-	0	31
Pers. için düzenli olarak hizm. içi eğl. prog. düzenlenmelidir	-	0	2	6	2	4	1	1	11
Araç-gereç temini kolaylaştırılmalıdır.	2	8	3	9	4	8	1	1	26
Öğrencilerin özelliklerine uyg. eğit. prog. geliştirilmeli	4	16	1	3	0	0	2	2	21

Tablo 33'te görüldüğü gibi yöneticilerin önerilerinde ilk sırayı gerekli ve yeterli personelin görevlendirilmesi, 2. sırayı araç-gereç temininin kolaylaştırılması, 3. sırayı öğrencilerin özelliklerine uygun eğitim programlarının geliştirilmesi almakta; bunları personel için düzenli olarak hizmetiçi eğitim programlarının düzenlenmesi izlemektedir.

Alt özel sınıf uygulaması bulunan okullarda karşılaşılan sorunlarda personel yetersizliği son sırayı alırken, yöneticilerin önerilerinde gerekli ve yeterli personelin görevlendirilmesi ilk sırayı

almaktadır. Çelişkili görünen bu durum, uygulamaya ilişkin sorunlarla ilgili soruyu yanıtlayan yöneticilerin sayısı ile, uygulamadan memnun olmayan yöneticilerin sayısındaki eşitsizlikten kaynaklanabilir.

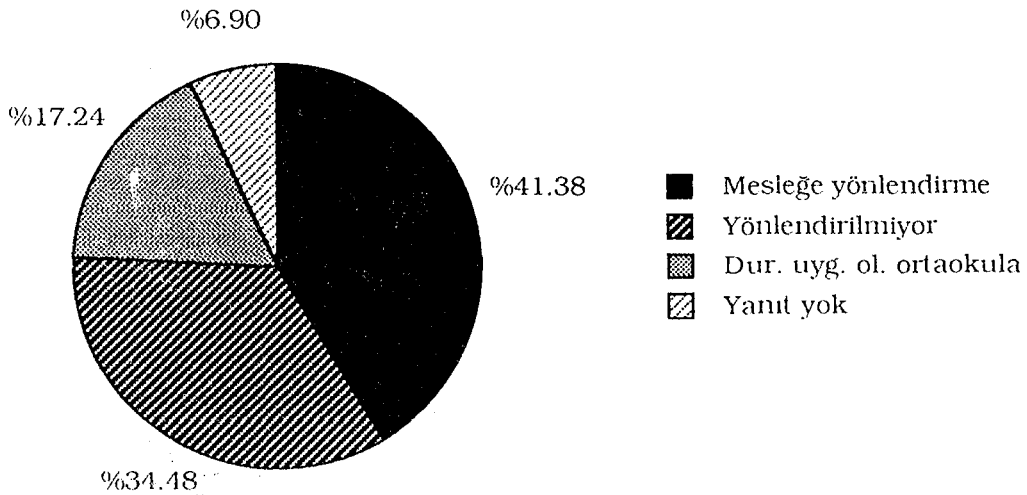
Alt Özel Sınıflardan Mezun Olan Öğrencilere İlişkin Yönlendirme Çalışmaları

Zihin engelli çocukların eğitim amaçlarından biri de onları durumlarına uygun bir meslek sahibi yapmaktır. Ayrıca bu çocukların genel mesleki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülmesi özel eğitimin temel ilkelerindedir.

Ankette Eskişehir’de alt özel sınıflardan mezun olan öğrenciler için yönlendirme çalışmalarının yapılıp yapılmadığını, yönlendirme yapılıyorsa zihin engelli çocukların nasıl ve nereye yönlendirildiğini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre durum Şekil 18’de gösterilmiştir.

ŞEKİL 18

ALT ÖZEL SINIFLARDAN MEZUN OLAN ZİHİN ENGELLİLERİN YÖNLENDİRİLME DURUMU

Şekil 18’de de görüldüğü gibi ankete katılan 29 alt özel sınıf

öğretmenin 12'si (%41.37) alt özel sınıflardan mezun olanların mesleğe; 5'i (%17.24) durumu uygun olanların orta okula yönlendirildiğini, 10'u (%34.48) yönlendirme yapılmadığını belirtmiş, 2 öğretmen (%06.89) ise soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Yönlendirmenin nereye ve nasıl yapıldığına ilişkin sorulara alınan yanıtlardan mesleğe yönlendirmenin, çocuğun ilgi alanı ve yeteneği doğrultusunda mobilyacı, terzi, oto tamircisi, boyacısı vb. iş sahipleri ile sınıf öğretmeni veya ailenin görüşme yapması biçiminde olduğu anlaşılmaktadır.

Eskişehir'de eğitilebilir çocuklar iş okulu olmaması nedeniyle alt özel sınıflardan mezun olan çocuklar iş eğitim programından yararlanamamakta; mesleğe yönlendirme, öğretmen ve ailenin gayreti ile iş sahiplerinin zihin engelliye eleman olarak kabul etmesine bağlı kalmaktadır. Bu durum, sağlıklı bir yönlendirme yapılamadığını göstermektedir.

Alt Özel Sınıflardan Mezun Olan Öğrencilere İlişkin İzleme Çalışmaları

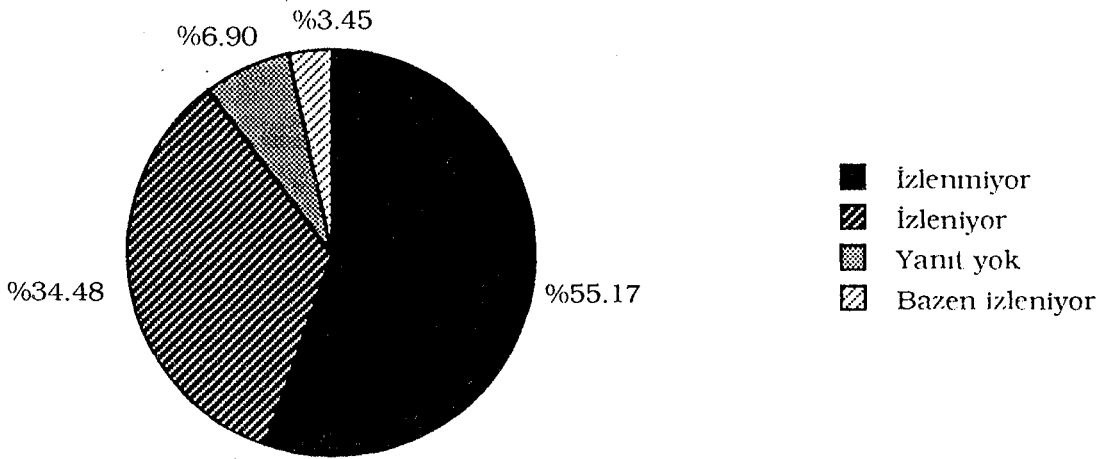
Bireylerin genel ve mesleki eğitimlerinin yaşam boyu sürmesi Türk Milli Eğitiminin temel ilkelerindedir.

Zihin engelliler söz konusu olduğunda eğitimin sürekliliği daha da önem kazanmaktadır. Bu bireylerin kendilerine yeterli hale gelmeleri, toplumun diğer bireyleri ile sağlıklı ilişkiler kurmaları, bu ilişkileri sürdürmeleri ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları için okulda yürütülen eğitim programları yeterli olmamakta, bu durum zihin engellilerin okul sonrasında da izlenmesini gerektirmektedir. Nitekim Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığınca çıkarılan 1987/ 69 no'lu genelgenin 9. maddesinde okulu bitiren öğrencilerin izlenerek durumlarının inceleneceği ve elde edilen bilgilerin değerlendirileceği belirtilmektedir.

Eskişehir'deki alt özel sınıflardan mezun olan öğrencilerin izlenip izlenmediğini belirlemek için alt özel sınıf öğretmenleri için hazırlanan ankette konuya ilişkin bir soruya yer verilmiş; alınan yanıtlara göre durum Şekil 19'da gösterilmiştir.

ŞEKİL 19

ALT ÖZEL SINIFLARDAN MEZUN OLAN ZİHİN ENGELLİLERİN İZLENME DURUMU

Ankete katılan 29 alt özel sınıf öğretmeninden 16'sı(%55.17) mezun olan öğrencilerin izlenmediğini, 10.'u (%34.48) izlendiğini, 1'i(%3.45) bazen izlendiğini belirtmiş, 2 öğretmen (%6.90) soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Bu soruya bağlı olarak öğretmenlerden izleme çalışmalarına ilişkin bilgi vermeleri istenmiştir. Alınan yanıtlara göre izleme çalışmaları sınıf öğretmeninin öğrenci ve öğrenci velisi ile görüşerek sorunların çözümüne yardımcı olması biçiminde sürdürülmektedir.

Alt özel sınıf bulunan okullarda sınıf öğretmeni dışında engellilerin eğitimine katkıda bulunacak personelin olmaması, izleme çalışmalarının da sınıf öğretmenine kalmasına neden olmaktadır.

Alt özel sınıfa devam eden öğrencilerin eğitim-öğretimle ilgili tüm sorumluluğunun sınıf öğretmeni üzerinde olması öğretmenlerin mezun olan zihin engellilere vakit ayırmasını engellemekte, bu da izleme çalışmalarının yeterince yapılamamasına neden olmaktadır.

BÖLÜM IV

ÖZET YARGI VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma özetlenerek ulaşılan sonuçlar verilmiş ve öneriler getirilmiştir. Özetleme, sonuç ve önerilerde bulgular bölümündeki sıra izlenmiştir.

Özet

Bu araştırmada Eskişehir ilindeki zihin engellilerin eğitimine yönelik olarak öğretim kurumlarında yer alan düzenlemelerle alt özel sınıf uygulamalarına ilişkin durumun saptanması ve uygulamada karşılaşılan sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır.

Veriler, ilk ve ortaöğretim kurumu yöneticileri ile alt özel sınıf öğretmenleri için ayrı ayrı hazırlanan anketler aracılığı ile toplanmış, elde edilen bilgilerin yüzdeleri hesaplanmış ve araştırmanın amacı doğrultusunda tablo ve şekiller oluşturulmuştur.

Araştırmanın amacına yönelik olarak elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir:

1. Eskişehir ilinde örgün eğitim kurumlarında zihin engellilere yönelik eğitsel düzenlemelere ilişkin durumu saptamak üzere 121 ilk ve ortaöğretim kurumu araştırma kapsamına alınmıştır. Bu kurumların %86'sını ilköğretim, %14'ünü orta öğretim kurumları oluşturmaktadır.

İlköğretim kurumlarının %24.79'unda alt özel sınıf uygulaması olduğu, ortaöğretim kurumlarında ve ilköğretim kurumlarının %75.21'inde ise engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmayan 94 ilk ve ortaöğretim kurumu yöneticisinden düzenlemelere katılabileceklerin oranı %48.93'tür. Bu yöneticilerin %28.02'sinin işitme engellilere, %23.43'ünün bedensel yetersizliği olanlara, %22'sinin zihin engellilere hizmet vermeyi tercih ettikleri belirlenmiştir.

2. 1993 yılı itibariyle Eskişehir ilinde 30 okulda 31 alt özel sınıf mevcut olup, bu sınıflara devam eden zihin engellilerin sayısı 233'tür. Öğrencilerin %39.49'unu kızlar, %60.51'ini erkekler oluşturmaktadır. Kızların %59.79'u, erkeklerin %61'i 7-11 yaş grubunda yer almaktadır.

Eskişehir ilinde zihin engellilere yönelik okul öncesi sınıf uygulamasının bulunmadığı, normaller için açılan okul öncesi sınıflara da 6 (altı) zihin engelli çocuğun devam ettiği görülmektedir.

Uluslararası ölçüler göz önüne alınarak Eskişehir'de 748 zihin engelli olabileceği varsayılmış ve okullaşma oranı %32 olarak belirlenmiştir.

3. Eskişehir'de zihin engelli çocukların eğitimleri daha çok normal ilkokullar bünyesindeki alt özel sınıflarda sürdürülmektedir. Bu sınıfların %92.5'i birleştirilmiş sınıf özelliği göstermektedir.

Alt özel sınıflardan %41.30'unda gereksinimi olan öğrencilere, %3.50'sinde öğrencilerin tümüne destek eğitim verildiği, %51.70'inde ise destek eğitim verilmediği görülmektedir.

Kaynaştırma uygulaması yapılan sınıfların oranı %13.80, kaynaştırma uygulamasından yararlanan öğrencilerin oranı ise %3 olarak belirlenmiştir.

4. Eskişehir'de alt özel sınıf uygulaması bulunan okulların %79'unda zihin engellilerin eğitiminde kullanılan alanların derslik ile sınırlı olduğu görülmektedir. Okulların yalnızca %21'inde derslik dışında kullanım alanı olduğu belirlenmiştir. Ancak öğretmenlerin %55.55 (15)'i en çok gereksinim duyulan fiziki ortamlar olarak derslikleri göstermişlerdir.

Zihin engellilerin eğitiminde, okulların %84.61'inde okuma materyali, %69.23'ünde resim araçları, %65.38'inde yazı araçları, %46.15'inde kavram kazandırmaya yönelik araç gereçler, %42.30'unda teknolojik araç, %38.46'sında oyun araçları, %7.69'unda müzik araçları, %3.84'ünde cimmastik araçları, %3.84'ünde el yapımı araçlar kullanıldığı belirlenmiştir.

Bu araçların okul aile birliği olanakları ile sağlandığını belirten öğretmen yüzdesi 44.82, öğretmen öğretmen-veli işbirliği, öğrenci harçlıkları vb. yollarla sağlandığını belirten öğretmen yüzdesi 31.03, bağışlar yoluyla sağlandığını belirten öğretmen yüzdesi 10.35'tir. Öğretmenlerin %6.90'ı araçların İl Eğitim Araçları Merkezinden sağlandığını belirtmiştir.

Alt özel sınıflarda gereksinim duyulan araç gereçlerde 1. sırayı kavram kazandırmaya yönelik araç gereçler, 2. sırayı oyun araçları, 3. sırayı resim araçları, 4. sırayı okuma materyali almaktadır. Bunları sırasıyla yazı araçları, cimmastik araçları, teknolojik araçlar, müzik araçları ve diğer araçlar izlemektedir.

5. Eskişehir ilindeki alt özel sınıfların her birinde bir öğretmen görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %3.45'i yüksek lisans, %10.35'i lisans, %6.90'ı 2 yıllık eğitim enstitüsü + lisans tamamlama, %3.45'i 3 yıllık eğitim enstitüsü, %3.45'i 2 yıllık eğitim enstitüsü, %72.40'ı ise ilköğretmen okulu+ eğitim önlisans programını tamamlamıştır.

Alt özel sınıflarda görev yapan öğretmenlerin %37.93'ü engellilerin eğitimine ilişkin bilgileri sertifika programında, %34.48'i hizmetiçi eğitim programında, %20.69'u hizmetiçi eğitim + sertifika programında, %3.45'i hizmet öncesi eğitimde edinmiştir.

Alt özel sınıf uygulaması bulunan okulların yalnızca %15'inde alt özel sınıf öğretmeni dışında katkıda bulunan personel olduğu görülmektedir. Okulların %47.61'inde özel eğitim uzmanına, %28.57'sinde rehber öğretmene, %14.28'inde branş öğretmenine gereksinim duyulduğu belirlenmiştir.

6. Eskişehir'deki alt özel sınıflarda Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı kullanılmaktadır. Anketi yanıtlayan öğretmenlerin %65.51'i programı yetersiz bulmaktadır.

Programın yetersizliğine gerekçe olarak öğretmenlerin %52.70'i konuların öğrencilere uygun olmamasını, %31.60'ı amaca ulaştıracak etkinliklerin belirlenmemiş olmasını, %10.50'si içeriğin, %05.20'si ise amaçların uygun olmamasını göstermiştir.

7. Alt özel sınıf bulunan okullarda karşılaşılan sorunlar arasında ilk sırayı araç-gereç yetersizliği, 2. sırayı fiziki mekanların yetersizliği, 3. sırayı eğitim programlarının yetersizliği, son sırayı ise personel yetersizliği almaktadır.

Anketi yanıtlayan öğretmenlerin %41.37'si alt özel sınıflardan mezun olanların mesleğe, %17.25'i durumu uygun olanların ortaokula yönlendirdiğini, %34.48'i ise yönlendirme yapılmadığını belirtmiştir.

Alt özel sınıflardan mezun olan öğrencilerin izlenmediğini belirten öğretmenlerin yüzdesi 55.17, izlendiğini belirten öğretmenlerin yüzdesi 34.48 olarak belirlenmiş, izleme çalışmalarının öğrenci velisi ve öğrenci ile görüşme biçiminde olduğu saptanmıştır.

Yargı

Araştırma bulgularına dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Eskişehir ilinde zihin engelli çocukların eğitimleri ilkokullar bünyesindeki alt özel sınıflarda sürdürülmektedir. Ortaöğretim kurumlarında zihin engelli öğrenci ve engellilere yönelik eğitsel düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum zihin engellilerin ortaöğretim kurumlarındaki yoğun akademik çalışmalara uyum sağlayamaması ile açıklanabilir.

2. Alt özel sınıflara devam eden 233 öğrencinin %60.51'ini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Bu durum toplumun erkek çocuktan beklentisinin daha fazla olması, eğitimde ortaya çıkan problemlere daha fazla önem verilmesi ile açıklanabilir.

Alt özel sınıfa devam eden kız ve erkek öğrencilerde yoğunluğun 7-11 yaş grubunda olması, bu çocuklar için okul öncesi eğitim olanaklarının bulunmaması, okul çağına gelinceye değin genellikle tanılamaya yapılamamış olması ve 11-12 yaşından sonra ailelerin zihin engellilerin eğitilebileceğine ilişkin umutlarını yitirmelerinden kaynaklanabilir.

Eskişehir ilindeki zihin engelli çocukların okullaşma oranının düşük olduğu gözlenmiştir. Buna neden olarak bu çocukların oturdukları semtlerdeki okullarda alt özel sınıf bulunmaması ya da tanılanamamış olmaları sonucu normal sınıflara devam eden zihin engelli çocukların bulunabileceği gösterilebilir.

3. Öğrencilerin yarıdan fazlasına destek eğitim verilmemesi ve kaynaştırma uygulamasından yararlananların oranının çok düşük olması alt özel sınıfların %92.5'inin birleştirilmiş sınıf özelliği göstermesinden kaynaklanabilir.

4. Alt özel sınıf uygulaması bulunan okulların %78.57'sinde zihin engellilerin eğitiminde kullanılan alanlar derslik ile sınırlı olmasına karşın öğretmenlerin yarıdan fazlası en çok gereksinim duydukları fiziki ortam olarak derslikleri göstermişlerdir. Bu durumda varolan dersliklerin yeterli olmadığı yargısına varılabilir.

Okulların çoğunluğunda zihin engellilerin eğitiminde kullanılan okuma materyali, resim, yazı vb. araçlar, okul aile birliği olanakları ve öğretmen-veli işbirliği, öğrenci harçlıkları vb. yollarla sağlanmaktadır. Araç- gereç sağlamada İl Eğitim Araçları Merkezi %6.90 ile en son sırada yer almaktadır.

Zihin engellilerin eğitiminde kullanılan araç-gereçlerin de okulların çoğunda yetersiz olduğu görülmektedir. Bu durum İl Eğitim Araçları Merkezinde zihin engellilerin eğitiminde kullanılacak yeterli araç-gereç bulunmamasından veya öğretmenlerin bu merkezin olanakları hakkında yeterince bilgi sahibi olmamasından kaynaklanabilir.

5. Alt özel sınıflarda görev yapan öğretmenlerin çoğunluğu ilköğretmen okulu mezunu olup eğitim önlisans programını

tamamlamıştır. Okulların %78'inde alt özel sınıflarda öğretmen dışında katkıda bulunan personel olmadığı öğretmenlerin de zihin engellilerin eğitimine ilişkin bilgileri sertifika programı ve hizmetiçi eğitim programında edindikleri gözlenmektedir. Bu durumda alt özel sınıf uygulaması bulunan okulda zihin engellilere yönelik eğitim görmüş uzman kişilere gereksinim olduğu yargısına varılabilir.

6. Özel eğitim alanında çalışma yapan uzmanlar tarafından yetersiz bulunan Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı, alt özel sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu %65.51 tarafından da yetersiz bulunmaktadır. Bu durumda Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programının, alanda eğitim görmüş uzmanlarca yeniden düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.

7. Öğretmenlerin yarısından fazlası alt özel sınıflardan mezun olan öğrencilerin izlenmediğini; ancak yine yarısından fazlası öğrencilerin mesleğe ve durumu uygun olanların ortaokula yönlendirildiğini belirtmiştir. Bu durumda yönlendirilen öğrencilerin yeterince izlenmediği söylenebilir.

Öneriler

Bu araştırma Eskişehir ilindeki eğitim kurumlarında zihin engellilere yönelik eğitsel düzenlemeleri ve uygulamalara ilişkin sorunları belirlemeye yöneliktir. Bulguların ışığı altında şu önerilerde bulunulabilir:

1. Eskişehir ilindeki zihin engellilere yönelik eğitsel düzenlemelerin artırılması gereklidir.

2. Zihin engellilerin eğitiminde erken tanılamamanın önemi büyüktür. Bu çocuklara okul öncesi dönemde ulaşılabilmesi için rehberlik

araştırma merkezindeki uzmanlarla yerel yönetim birimleri, resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumları ile sağlık kurumlarındaki görevlilerin işbirliği yapması gerekir.

3. Öğrencilerin tümüne destek eğitim verilebilmesi için personel sayısı arttırılmalıdır.

4. Engellilerin eğitiminin en az sınırlandırılmış ortamlarda sürdürülmesi çocuğun psiko-sosyal gelişiminde olumlu bir etken olarak görülmektedir. Bu nedenle kaynaştırma uygulamasının yaygınlaştırılması gereklidir.

5. Başta derslik olmak üzere fiziki ortamlara ilişkin yetersizlikler ortadan kaldırılmalıdır.

6. Zihin engellilerin eğitiminde önemli bir yeri olan araç-gereçlerin sağlanabilmesi için önlemler alınmalıdır. Bunun için İl Eğitim Araçları Merkezi bünyesinde bir birim oluşturulabilir.

7. Ayrıca araç-gereç sağlamada diğer yolların (öğretmen veli işbirliği, çevre olanakları...) araştırılarak arttırılması önerilebilir.

8. Okul yöneticilerinin özel eğitim alanında gereksinim duydukları personel tipinin istihdamı için Milli Eğitim Bakanlığı'na ihtiyaç bildirmeleri yoluyla alana uygun personelin sağlanması temin edilebilir.

9. Alt özel sınıflarda görev yapan öğretmenlere sürekli hizmetiçi eğitim olanağı sağlanmalıdır.

10. Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı:

- Amaçlarının öğrencilere uygun hale getirilmesi,
- Konuların öğrencilere uygunluğunun sağlanması,

- Amaca ulaştıracak etkinliklerin belirlenmesi konularında gözden geçirilerek geliştirilmelidir.

11. Zihin engelli öğrencilere yönelik yönlendirme çalışmalarını artırılmalıdır. Bunun için,

- İl içinde iş okullarının açılması,
- Öğretmenlerin yönlendirme yapabilmeleri için konuya ilişkin bilgilendirilmeleri önerilebilir.

12. Alt özel sınıflardan mezun olan öğrencileri izleme etkinliklerinin artırılması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için:

- Personel sayısının artırılması,
- Yerel yönetim birimleri ve ailelerle işbirliği yapılması
- Öğretmenlerin bu çalışmalar konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

13. Eskişehir ilinde zihin engellilere yönelik eğitsel düzenlemelere ilişkin yapılan bu çalışmanın Türkiye genelinde il ve bölgeler bazında yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akçamete, Gönül. "Özel Eğitimde Program Geliştirme (B.E.P Modeli)." **Özel Eğitim Dergisi**. 1-1: 21-25. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1991.
- Bıyıklı, Latife. "Ülkemizdeki Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitimindeki Güçlükler ve Çözüm Yolları," **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. 21, 1-2: 11-16. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1988.
- _____." Özürlü Çocuk, Toplum ve Aile," **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. 22,2: Ankara: 633-640. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1989.
- Çağlar, Doğan. **Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimleri**. (İkinci Baskı), Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Deneme Yayınları, 1979.
- Çiftçi, Faki. "Alt Özel Sınıf Öğretmenlerinin Durumu ve Sorunları," (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi SBE, 1987.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). **Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi, Zihin Engelliler Alt Çalışma Grubu Raporu**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1992.

_____ **Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi, Engellilerin Eğitimine İlişkin Genel Değerlendirme ve Model Önerileri.** Eskişehir Anadolu Üniversitesi, 1992.

Eripek, Süleyman. "Engelli Çocukların Normal Sınıflara Yerleştirilmesi Kaynaştırma," **Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** 1,2: 157-167. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1986.

_____."Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ve Özel Eğitim," **Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** 3, 1: 185-200, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1990.

_____."Zihinsel Engelliler Mevcut Durum, Sorun ve Öneriler." **Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** 3, 2: 123-133, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1990.

_____."Engelliler ve Eğitimleri," **Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** 5. 1-2: 79-94, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1992.

_____ **Zihinsel Engelli Çocuklar.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1993.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi. Kavramlar, İlkeler, Yöntemler** (Dördüncü Basım). Ankara: Bahçelievler PK 33, 1991.

_____ **Araştırmalarda Rapor Hazırlama** (Beşinci Basım). Ankara: Bahçelievler PK 33, 1991.

M.E.B. (Milli Eğitim Bakanlığı) Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı. **Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı.** Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1990.

_____. **Özel Eğitim Kurumları Tanıtıcı El Kitabı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1991.

_____. **Özel Eğitim ile İlgili Mevzuat, Kanunlar, Yönetmelikler, Genelgeler**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1991.

_____. **Zihinsel Engelli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyonu Raporu**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1990.

Morgan, C.T. **Psikolojiye Giriş**. (Yay. Sor. Sirel Karakaş) (Dokuzuncu Baskı). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, 1 : 1991.

Özsoy, Yahya, M. Özyürek ve S. Eripek. "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar," **Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Karatepe Yayınları, 1988.

_____. "Özel Eğitimde Denetim," **Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 1,2: 137-148. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1986.

_____. "Özel Eğitimde İlke ve Uygulamalar," **Özel Eğitim Dergisi**. 1,1: 4-9. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1991.

Özyürek, Mehmet. **Özel Eğitim Programlarının Bireyselleştirilmesi**. (Lisans Ders Notları). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1986.

EKLER**EK****SAYFA**

1. Eskişehir İlindeki Alt Özel Sınıf Bulunan Okulların Listesi
2. Anket Formu I
3. Anket Formu II

EK 1 : Eskişehir İlindeki Alt Özel Sınıf Bulunan Okulların Listesi

1. Ahmet Olcay İlkokulu
2. A. Fuat Cebesoy İlkokulu
3. Ali Rıza Efendi İlkokulu
4. Alpaslan İlkokulu
5. Barbaros İlkokulu
6. Edeball İlkokulu
7. Emek İlkokulu
8. Gazi İlkokulu
9. Halil Yasin İlkokulu
10. Havacılar İlkokulu
11. Huzur İlkokulu
12. Hürriyet İlkokulu
13. İbrahim Karaođlanođlu İlkokulu
14. İkieylül İlkokulu
15. İsmet Paşa İlkokulu
16. Kılıçaslan İlkokulu
17. Kurtuluş İlkokulu
18. Mehmet Ali Yasin İlkokulu
19. Mithatpaşa İlkokulu
20. Murat Atılgan İlkokulu
21. P.Binbaşı Ali Tekin İlkokulu
22. Porsuk İlkokulu
23. Reşat Benli İlkokulu
24. Sinan Alağaç İlkokulu
25. Şarhöyük İlkokulu
26. Şeker İlkokulu (İki Alt Özel Sınıf)

27. Turan İlkokulu
28. Yavuz Selim İlkokulu
29. Ziya Gökalp İlkokulu
30. Zübeyde Hanım İlkokulu

İLÇELER

1. İnönü
2. Sivrihisar
3. Çifteler

EK 2 : Anket Formu I

1. Kurumun türü

İlköğretim kurumu

Ortaöğretim kurumu

* (2 3 ve 4. sorular ilköğretim kurumu yöneticilerince
yanıtlanacaktır.)

2. Okulunuzda okul öncesi sınıf uygulaması var mı?

Evet

Hayır

3. Okul öncesi sınıfa kayıtlı zihin engelli öğrenci var mı?

Evet

Hayır

4. Okul öncesi sınıfa kayıtlı zihin engelli öğrenci sayısı:

5. Okulunuzda zihin engelli öğrencilere yönelik eğitsel düzenlemeler
var mı?

Evet

Hayır

* 5. soruya yanıtınız EVET ise 11. soruya geçiniz.

6. 5. Soruya yanıtınız HAYIR ise nedenleri nelerdir?

Uygun mekân olmadığı için.

Öğretmenler istemediği için.

Öğrenci velileri istemediği için.

Rehberlik Araştırma Merkezi önermediği için.

Diğer (belirtiniz)

7. Okulunuzda engellilere yönelik eğitsel önlemler için yapılacak düzenlemelere katılır mısınız?

() Evet

() Hayır

8. 7. Soruya yanıtınız HAYIR ise nedenlerini maddeler halinde yazınız.

.....

.....

.....

.....

9. 7. Soruya yanıtınız EVET ise, hangi engel kümelerine hizmet vermeyi tercih edersiniz?

() İşitme engelliler.

() Görme engelliler.

() Konuşma engelliler.

() Zihin engelliler.

() Bedensel yetersizliği olanlar.

10. 5. SORUYA YANITINIZ HAYIR ISE SIZIN İÇİN ANKET BURADA BİTMİŞTİR. İLGİNİZ VE KATKILARINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.

*6. SORUYA YANITINIZ EVET ISE:

11. Engellilerin eğitimine ilişkin bir eğitim gördünüz mü?

() Evet

() Hayır

12. 11. Soruya yanıtınız EVET ise bu eğitim programının türü nedir?
- () Engellilerin eğitimine ilişkin hizmet öncesi eğitim
- () Engellilerin eğitimine ilişkin hizmetiçi eğitim
- () Engellilerin eğitimine ilişkin sertifika programı
- () Önlisans/lisans öğrenimi sırasında özel eğitimle ilgili bir ders alma.
- () Diğer (belirtiniz)
13. Okulunuzda alt özel sınıf uygulamasının başladığı yıl
- () 1980'den önce () 1986 - 1987
- () 1980 - 1981 () 1988 - 1989
- () 1982 - 1983 () 1990 - 1991
- () 1984 - 1985 () 1992 - 1993
14. Okulunuzdaki alt özel sınıf sayısı
- () 1 sınıf () 2 sınıf
15. Okulunuzda alt özel sınıf uygulaması hangi biçimdedir?
- () 1.,2.,3.,4.,5. sınıflar birarada
- () I.Devre
- () II.Devre
- () Diğer (Belirtiniz)
16. Okulunuzdaki alt özel sınıf öğretmeni sayısı:
- () 1 Öğretmen () 2 Öğretmen () 2'den fazla
- (öğretmen sayısını belirtiniz)
17. Okulunuzda alt özel sınıf öğretmeni dışında zihin engellilerin eğitimine katkıda bulunan personel var mı?
- () Evet () Hayır

18. Soruya yanıtınız EVET ise bu personelin türü nedir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Rehber öğretmen
 Özel eğitim uzmanı
 Branş (müzik, beden eğitimi vb.) öğretmeni
 Yardımcı personel (hizmetli, bakıcı vb.)
 Diğer (belirtiniz)

19. Okulunuzdaki zihin engellilerin eğitimi için gereksinim duyduğunuz personel türü nedir? (Birden fazla seçeneği işaretliyorsanız önem sırasına göre boşluklara rakam yazınız.)

- Rehber öğretmen
 Özel eğitim uzmanı
 Branş (müzik, beden eğitimi vb.) öğretmeni
 Yardımcı personel (hizmetli, bakıcı vb.)
 Diğer (belirtiniz)

20. Bu uygulamada karşılaştığınız sorunları belirtiniz. (Birden fazla seçeneği işaretliyorsanız önem sırasına göre boşluklara rakam yazınız.)

- Fiziksel ortamlar yetersiz
 Personel yetersiz
 Araç-gereç yetersiz
 Eğitim programları yetersiz
 Diğer (belirtiniz)

21. Uygulamadan memnun musunuz?

- Evet hayır

22. 21. Soruya yanıtınız HAYIR ise önerileriniz nelerdir?

(Gerekliyse önem sırasına göre boşluklara rakam yazınız)

- () Gereklili ve yeterli sayıda eğitilmiş personel görevlendirilmelidir.
- () Personel için düzenli olarak hizmetiçi eğitim programları düzenlenmelidir.
- () Araç-gereç temini kolaylaştırılmalıdır.
- () Öğrencilerin özelliklerine uygun eğitim programları geliştirilmelidir.
- () Diğer (belirtiniz)

EK 3 : Anket Formu II

1. Öğrenim durumunuz

- İlköğretmen okulu
- İlköğretmen okulu+Eğitim önlisans programı
- 2 yıllık eğitim enstitüsü
- 2 yıllık eğitim enstitüsü+lisans tamamlama programı
- 3 yıllık eğitim enstitüsü
- 3 yıllık eğitim enstitüsü+lisans tamamlama programı
- 4 yıllık lisans eğitimi
- Yüksek lisans

2. Normal sınıf öğretmenliği yaptınız mı?

- Evet
- Hayır

3. Normal sınıf öğretmenliğindeki görev süreniz: () yıl

4. Alt özel sınıfta görev yapma nedeniniz.

- Bu alanda eğitim gördüğüm için
- Göreve özel ilgi duyduğum için
- Özel eğitime gereksinim duyan bir yakınım olduğu için
- Engellilere yardım etmek istediğim için
- Eş durumu nedeniyle
- İl merkezinde çalışmak için
- Başka seçeneğim olmadığı için

5. Zihin engellilerin eğitimine ilişkin bilgileri nerede ve nasıl edindiniz?
- () Hizmet öncesi eğitim(İlköğretmen okulu, önlisans, lisans vb.)
- () Hizmetiçi eğitim (kurs,seminer,konferans vb.)
- () Sertifika programı
- () Diğer (belirtiniz)
6. Zihin engelli öğrencinin okulunuza kabulü konusunda kararı kim vermektedir?
- () Rehberlik Araştırma Merkezi
- () Okul müdürü
- () Sınıf öğretmeni
- () Öğrenci velisi
- () Diğer (belirtiniz).....
7. Alt özel sınıfa kaydedilen öğrencilerin eğitim gereksinimlerini belirlemek için bir ön değerlendirme yapıyor musunuz?
- () Evet () Hayır
8. 7 Soruya yanıtınız EVET ise değerlendirmede kullanılan yöntem hangisidir?
- () Standartlaştırılmış zeka testleri
- () Programda yer alan disiplin alanlarına (Türkçe, matematik vb.) hazır olmayla ilgili beceri ve kavramlara ilişkin düzeylerinin belirlenmesi
- () Öğretmen gözlemleri
- () Diğer (belirtiniz)

9. Sınıfınızdaki öğrenci sayısını yaş ve cinsiyetlerine göre aşağıdaki tabloda gösteriniz.

CİNSİYETİ	YAŞ GRUPLARI			TOPLAM
	7-11 YAŞ	12-15 YAŞ	16-18 YAŞ	
Kız				
Erkek				
Toplam				

10. Sınıfınızdaki öğrencilerde ek engel durumu var mı?

() Evet

() Hayır

11. Ek engeli bulunan öğrencilerinizin sayısını aşağıdaki tabloda belirtiniz.

CİNSİYETİ	EK ENGEL TÜRÜ				
	Görme Engeli	İşitme Engeli	Dil ve Konuş. Engeli	Bedensel Yetersizlik	Uyum Problemi
Kız					
Erkek					
Toplam					

12. Sınıfınızdaki öğrencilere destek eğitimi veriliyor mu?

() Evet, hepsine veriliyor.

() Gereksinimi olanlara veriliyor.

() Destek eğitimi verilmiyor.

* Destek eğitimi verilmiyorsa 17. soruya geçiniz.

13. Destek eğitimi nerede verilmektedir?

() Sınıfın bir köşesinde

- () Kaynak odada
 () Rehberlik Araştırma Merkezinde
 () Diğer (belirtiniz)

14. Destek eğitimi kim tarafından verilmektedir?

- () Sınıf öğretmeni
 () Özel eğitim öğretmeni
 () Rehberlik araştırma merkezinden bir uzman
 () Diğer (belirtiniz)

15. Destek eğitimde ne tür etkinliklere yer verilmektedir?

- () Okuma-yazma
 () Matematik
 () El becerileri
 () Devinsel beceriler
 () Özbakım becerileri
 () Diğer (belirtiniz)

16. Sınıfınızdaki öğrencilere destek eğitim hangi sıklıkta verilmektedir?

Günde saat.

Haftada gün

17. Normal sınıfa(kaynaştırma programına) devam eden öğrenciniz var mı?

- () Evet () Hayır

* Yanıtınız HAYIR ise 24 soruya geçiniz.

18. Kaynaştırma programına katılan öğrencileriniz hangi derslerde normal sınıflara gitmektedir?

- () Türkçe

- () Matematik
 () Hayat Bilgisi
 () Sosyal Bilgiler
 () Resim-İş, Müzik
 () Beden Eğitimi
 () Diğer (belirtiniz)

19. Kaynaştırma programına katılan öğrencilerinizin sayısını yaş ve cinsiyetlerine göre aşağıdaki tabloda belirtiniz.

CİNSİYETİ	YAŞ GRUPLARI			TOPLAM
	7-11 YAŞ	12-15 YAŞ	16-18 YAŞ	
Kız				
Erkek				
Toplam				

20. Kaynaştırma programı uygulanan sınıftaki normal ve zihin engelli öğrencilerin sayısını belirtiniz.

SINIF DÜZEYİ	SINIFTAKİ NORMAL ÖĞRENCİ SAYISI		SINIFTAKİ ZİHİN ENGELLİ ÖĞRENCİ SAYISI	
	Kız	Erkek	Kız	Erkek
1. Sınıf				
2. Sınıf				
3. Sınıf				
4. Sınıf				
5. Sınıf				

21. Kaynaştırma programına katılan zihin engelli öğrenci için destek eğitimi veriliyor mu?

() Evet () Hayır

* Yanıtınız HAYIR ise 24. soruya geçiniz.

22. Kaynaştırma programına katılan zihin engelli öğrenciye destek eğitim nerede verilmektedir?

- () Sınıfın bir köşesinde
 () Kaynak odada
 () Rehberlik Araştırma Merkezinde
 () Diğer (belirtiniz)

23. Kaynaştırma programına katılan öğrenciye destek eğitimi kim tarafından verilmektedir?

- () Sınıf öğretmeni
 () Branş öğretmeni
 () Özel eğitim öğretmeni
 () Rehberlik Araştırma Merkezinden bir uzman
 () Diğer (belirtiniz)

24. Zihin engelli öğrencilerin eğitiminde kullandığımız belli bir okul programı var mı?

() Evet () Hayır

25. Kullandığınız programın adı nedir?

- () İlkokul programı
 () Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı
 () Diğer (belirtiniz)

26. Kullandığımız program kim tarafından hazırlanmıştır?

- () Milli Eğitim Bakanlığı
 () M.E.B Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı
 () Sınıf öğretmeni tarafından geliştirilen bir program

- () Diğer(belirtiniz)
27. Bu program bütün öğrencilere aynı şekilde mi uygulanmaktadır?
 () Evet () Hayır
28. Kullandığınız programı yeterli buluyor musunuz?
 () Evet () Hayır
29. Kullandığınız programı yetersiz buluyorsanız yetersizlikleri nelerdir?
 () Amaçlar uygun değil
 () İçerik uygun değil
 () Amaçlar ve içerik ilişkili değil
 () Amaca ulaştıracak etkinlikler yeterince belirlenmemiş
 () Konular öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri için uygun değil
 () Diğer (belirtiniz)
30. Okulunuzda zihin engellilerin eğitiminde kullanılan alanlar nelerdir?
 () Derslik
 () Kaynak oda
 () Gözlem odası
 () Görüşme Odası
 () Oyun odası/bahçesi
 () Spor salonu
 () Diğer (belirtiniz)
31. Okulunuzda zihin engellilerin eğitimi için gereksinim duyduğunuz fiziki alanlar nelerdir? (Birden fazla seçeneği işaretliyorsanız önem sırasına göre boşluklara rakam yazınız.)
 () Derslik
 () Kaynak oda

- () Gözlem odası
 () Görüşme Odası
 () Oyun odası/bahçesi
 () Spor salonu
 () Diğer (belirtiniz)

32. Okulunuzda zihin engellilerin eğitimi için kullanılan fiziki alanları amaca uygunluk bakımından değerlendiriniz.

	ÇOK UYGUN	OLDUKÇA UYGUN	UYGUN DEĞİL
Bina İçindeki Yeri			
Isı			
Işık / Aydınlatma			
Araç - Gereç			
Dikkat Dağ. Unsur. Kont.			
Ses Yalıtımı			
Diğer (Belirtiniz)			

33. Okulunuzda zihin engellilerin eğitimi için kullanılan araç gereçler nelerdir?

- () Okuma materyali
 () Resim araçları
 () Yazı araçları
 () Kavram kazandırmaya yönelik araç-gereç
 () TV.video.bilgisayar vb.teknolojik araç-gereç
 () Oyun araçları
 () Müzik araçları
 () Cimnastik araçları
 () Diğer (belirtiniz)

34. Okulunuzda zihin engellilerin eğitimi için kullanılan araç gereçler yeterli midir?
 Evet Hayır
35. Okulunuzda zihin engellilerin eğitimi için gereksinim duyduğunuz araç-gereçler nelerdir? (Birden fazla seçeneği işaretliyorsanız önem sırasına göre boşluklara rakam yazınız.)
 Okuma materyali
 Resim araçları
 Yazı araçları
 Kavram kazandırmaya yönelik araç-gereç
 TV.video, bilgisayar vb.teknolojik araç-gereç
 Oyun araçları
 Müzik araçları
 Cimnastik araçları
 Diğer (belirtiniz)
36. Zihin engellilerin eğitiminde kullanılan araç-gereç ve eğitim materyalini nereden ve nasıl sağlıyorsunuz?
 İl Eğitim Araçları Merkezi
 Rehberlik Araştırma Merkezi
 Okul-Aile Birliği olanakları
 Bağışlar
 Diğer (belirtiniz)
37. Sınıfınızdaki öğrencilerin aileleri ile hangi sıklıkta toplantı yapıyorsunuz?
 Haftada bir
 İki haftada bir
 Ayda bir

- () Dönem başında ve sonunda
 () Gerekli gördükçe
 () Hiç

38. Toplantı tarihi neye göre ve kim tarafından belirlenmektedir?

- () Öğretmen gerekli gördüğü zaman
 () Öğrenci velisi gerekli gördüğü zaman
 () Diğer (belirtiniz)

39. Okulunuzdan mezun olan öğrenciler yönlendiriliyor mu?

- () Evet () Hayır

40. Okulunuzdan mezun olan öğrenciler nereye yönlendiriliyor?

(belirtiniz)

.....

41. Okulunuzdan mezun olan öğrenciler nasıl yönlendiriliyor?

(belirtiniz)

.....

42. Okulunuzdan mezun olan öğrenciler için izleme çalışmalarınız var mı?

- () Evet () Hayır

43. İzlenen öğrenciler hakkında bilgi veriniz.

.....
